

چو لایزال کافر خدایا

و کبر لوی هر همه راز

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

چوارینه‌کافی خدیام

وه‌رگیرانی ماموستا هه‌ژار

$$\frac{15}{29}$$

په‌خشانگای نازادی

(۱۳۸۷) ۲۰۰۸

فاسنامه

ناری كتيب: جوارينه كانی خه پیام به گوردی

شاعیر: عومه خه پیام

وهرگتیر: هه ژار

نوبسیار: ماجد مهر دؤخ رۇحانی

پیتچنین: موحه مه د سولتانیان

رؤوبه رنگ و برازانده وهی لایه بره کاز: حمیدر مزا زهرری

خه‌پیام و چوارینه‌کانی له زمان و وێژه‌ی کوردیدا

چهرخی بیسته‌می زاینی، چه‌لی سه‌ر هه‌لدانی ناوی خه‌پیام و ناوبانگ ده‌رکردنی چوارینه‌کانی بوو، له هه‌ر چوارقورنه‌ی جیهاندا. دوا‌ی ئه‌وه که ئیدوارد فیتز جیرالدی^۱ ئینگلیسی به ماوه‌ی چارده سالان (۱۸۵۹-۱۸۷۲) سه‌د و یه‌ک چوارینه‌ی به شیوه‌یه‌کی تایه‌تی وه‌رگێپایه سه‌ر زمانی خۆی و خه‌پیام و بیرو‌رای خه‌پیامی به هاو‌زمانانی ناساند، زۆری نه‌خایاند ئه‌و شیعرانه، ورده- ورده و یه‌ک له دوو یه‌ک، به‌رگی باقی زمانه ئورووپاییه‌کانیشی ده‌به‌ر کرا و هیشتا چه‌رخی بیسته‌م له نیوه تیه‌په‌ری نه‌کردبوو، بیر و بۆچوونی ئه‌و زانا هه‌لکه‌وته‌یه سه‌بارت به جه‌هان و مرۆف و کورته مه‌ودای ژیان و مه‌رگ و... له دنیای په‌ر هه‌رای رۆژاوا‌ی ئه‌و سه‌رده‌مه‌دا، سه‌ری هه‌لێنا و هه‌ستی هه‌ستیاریانی راجله‌کاند و هزری رووناکبیرانی راهه‌ژاند.

سه‌یری خۆش له‌وه‌دایه خه‌پیامی شاعیریش - وه‌کی بووعه‌لی سینای بژیشک- پێشتر له رۆژاوا‌دا ناسرا و ناو و ناوبانگی به‌رزوه بوو، ئه‌مجار رۆژه‌لاتیان و ته‌نانه‌ت فارس زمانانیش نابه‌یانه‌وه! جا ئه‌گه‌ر بیژین «القانون

۱. EDWARD FITZGERALD (۱۸۸۳-۱۸۰۹)، هه‌ستیاری وه‌رگێپری به‌ناوبانگ، که سالی ۱۸۳۰ له زانستگای ئاکسفورد دوکتورا‌ی وه‌رگرت و پاشان دووره‌په‌ریزی له خه‌لک و که‌مه‌لگای هه‌لبێارد و له سای ئه‌م شیوه ژبانه‌وه، بۆی ره‌خسا چه‌ند زمان فیه‌ر بیی و زۆریک کاری بایه‌خدار - له نووسین و وه‌رگێپان- به‌دی بێن- به‌لام شاکاری گه‌وره و هێی شۆه‌تی دنیایی فیتز جیرالدی، پاچه‌ی چوارینه‌کانی خه‌پیام و هۆنینه‌وه‌یان وه‌کوو دانستنی رۆژیکه - له به‌ره‌به‌یانه‌وه تا درنگانی شه‌و- له ژبانی خه‌پیام.

فره‌نگ و ادبیات جه‌هان، زه‌را خه‌لری. منظومه‌ی خه‌پیام‌وار فیتز جیرالدی، مسعود فرزند.

فی الطب»ی بووعه‌لی، به بۆنه‌ی به زمانی عه‌ره‌بی و یه کجار دژوار بوونیه‌وه، زۆربه‌ی زۆری فارس زمان سه‌ریان لی دهر نه‌ده‌کرد و ماوه‌ی هه‌زار سال له‌و تاک و ته‌راهه‌ش تیده‌گه‌یشتن، که‌سی وایان لی هه‌لنه‌که‌وت بۆیانی بکا به فارسی، نازانم بۆ دیسان نیزیکی به هه‌زار سال ئاور نه‌دانه‌وه و بایه‌خ نه‌دان به چوارینه‌ی یه کجار جوان و رازاوه‌کانی خه‌ییام – که ئه‌مجار هه‌ر به زمانی فارسین– چ بیانویه‌ک ده‌کری بتاشین و چۆناوچۆنی ده‌توانین پاسا بکه‌ین؟!

جا به‌و پێیه‌ ئیمه‌ی کوردیش که چاومان له‌ خاوه‌ن مال برپوه، هه‌ر له‌م دوایانه‌دا خه‌ییامی شاعیرمان ناسیوه و وێژه‌وانان و هه‌ستیارانمان، دوا‌ی وه‌رگێرانی به‌ زیاتر له‌ سی زمان، ناویان بیستوه و پێیان زانیوه!

سه‌باره‌ت به‌ خه‌ییام و چوارینه‌کانی، ئه‌وی شیای گوتن بی، مامۆستا هه‌زار له‌ پێشه‌کیه‌ رازاوه‌که‌یدا – به‌ ناوی «خه‌ییام و بیر و باوه‌ری»– فەرموویه‌تی و له‌ چهند لاپه‌ره‌ی‌تردا ده‌یخویننه‌وه. به‌ رای من له‌وه‌ ریک و پیک‌تر و په‌سا و په‌ساتر ناگوتری. ئه‌وی لێره‌دا شیای باسه، کورته‌ میژووێکه‌ له‌مه‌ر چۆناوچۆنی وه‌رگێرانی ئه‌و شاعرانه‌ به‌ زمانی کوردی.

ئه‌گه‌ر به‌شوین که‌سانیکدا بگه‌رین که‌ چوارینه‌ی خه‌ییامیان وه‌رگێراوه، ناوی مامۆستایان: «کامران عالی به‌درخان»، «شیخ سه‌لام»، «گۆران» و چهند که‌سی تر و پاش هه‌مووان «هه‌زار»مان دیته‌ به‌رچاو. ئه‌من کاری شیخ سه‌لام و مامۆستا گۆرانم دیوه که‌ هێناویانه‌ته‌ سه‌ر کێشی بیست بره‌گی چوار برشت؛ یانی کێشی هه‌موو شیعری فۆلکلوری کوردی و زۆربه‌ی دوو خسته‌کیه‌ کانمان. شیخ سه‌لام ۲۱۴ چوارینه‌ی کردۆته‌ کوردی و خوا هه‌لناگری هیندیکیانی زۆر جوان هیناوه‌ته‌وه. گۆران ۶۱ چوارینه‌ی وه‌رگێراوه؛ که‌ زیاتریان له‌ لایه‌ن خه‌ییام ناسه‌کانه‌وه به‌ هی خه‌ییام ناسراون

و له دیوانی ماموستاشدا ټه چنه ړیزی ټهو شیعرانه که بؤ دلی خوی دایناوه و له کیش و قافیه زیاتر گرفتیکي تری نه بووه!

باس له چؤناوچؤنی ټهم شیعرانه و بهرامبر کردنه وه و هه لسه نگاندنیان، له کتیبی بایه خداری «خه بیامی هه ژارانه»، لیکولینه وهی دؤستی هیژام کاک «سه لاجی ناشتی»، به تیز و تهسه لی هاتووه. ئیره نه جیی ټهو کاره به و نهش له سه رینه ی ټهو کتیبه دا، دووپاته کردنه وهی پیو بیسته. ته نیا بؤ نموونه له هه رکام دوو چوارینه چاو لی ده که یین:

له ماموستا شیخ سه لام:

ټهم گوژه وه ک من عاشقی بوو زار
به تالی زولفی یاری گروفتار
ټهو دهسته ئیسته ته وقی ملیه تی
دهستی بوو، کام دهست؟ دهستی ملی یار

دهسمایه ی عومرم له دهستم ده رچوو
به په نجه ی ټه جه ل جگهر کون-کون بوو
ناگه ړیته وه که سچ له و دنیا
تا لیی بپرسین ټه حوالی مردوو

۱. دیوانی گؤران، چاپی پانیذ، ۱۳۸۶، ل ۳۶۷ تا ۳۷۳.

لە مامۇستا گۆران،

ئەم گۆزە وەك من دلدارى بووہ
گيرۆدەي زولفى نىگارى بووہ
ئەو دەسكەي ئىستا قولفە لە مليا
سەردەمىك دەستى مل يارىك بووہ

ھەي داخ دەسمايە لە چنگمان دەرچوو
لە دەست مەرگ گەلى جگەر کون-کون بوو
خۆ کەس لەو دنيا نايە لىي پرسم
ئەنجامى كارى زووتر كۆچ کردوو

ئەمجار با بېنە سەر باسى ئەم كۆتۈپە:

پېشەكى با لەبېرمان بې، بېرى ورد و قوولى خەپپام، ئاكامى وردبوونەوہەكى زانايانەى درېژخايەنە لەم دنيا _ بە ڤوالەت _ بې سەر و بن و بې تان و ڤۆيە و سەر ھەلدانى پرسیارىكى بې ئەژمارە لە مەر مەرۆف و ژيان و چۆناوچۇنى ھاتنى و ڤۆ ماوہەك مانەوہى و ئەمجار چوون و نەمانى لە سەر ئەم جېھانە و ... ديارە بېرى وا _ وەك ئېژن _ سەر لە زگى برسى نادا و مەگەر چۆناوچۇن ئەگينا كەسيك ئەكەوېتە ناو بۇچوونى وا قوول و بەلكوو بې بنى ئەم خەيالاتە، ئارخەيان لە ژوورېك پالى دابېتەوہ و كار و بارى ژيانى لە گش بارېكەوہ دابېن بووبى و ھېچ خشەبەك دابنەچلەكېنى و ھېچ وسەبەك ئيسراحتى نەشېوتېنى. جا بۆيە دەلېن فيلەسووفان لە سروشتى دەولەمەند و سازگادا ڤاھاتوون، كە ھەموو شتېكيان بۇ تەيار بووہ.

ئاشكرايە بۇ خويندنەوہ و تېرامان و باش تېگەيشتن و تام و چېژە لى چەشتنى ئەم شيعرانەش _ تا ڤادەيەكى زۆر _ بار و دۆخېكى وا ھەر پېويستە؛ دەنا بۇ كەسيكى مەينەت داگرتووى خەم دەورەلېداوى دەرەتان لى براو و داماو، كوا ئەو دەماخە دەمېنېتەوہ لە خۆى بېرسى و بەنياز بې بزانى: ئاخۇ ئەم گۆزە ئاوى لى دەخۆمەوہ، خاكى لاكى كام خوونكارە؟ يان: ئەو خونچە دەمى كردۆتەوہ، گلى چ خونچەدەمېك بووہ؟! مېنىكى _ سەعدى شيرازى گوتەنى _ قەتيس داكەوتوو، خواپە ھاوين چ بخۆم و زستان چى لەبەر كەم، چم داوہ لەم قسە و باسانە؟

جا ئەگەر لە خويندن و تېگەيشتن چەند قات سەرتر، باس لە وەرگېتران بکەين، كورد گوتەنى: «ھەر وەتر».

دواى ئەم كورتە تېبىنيە، پرسیارىك:

– ئەرئ راسىتى مامۇستا ھەزار كەي و چۆن ئەم دوست و پەنجا
رۇباغىيەي ھىنايە سەر زمانى كوردى؟

– وردە- وردە و لە نىوان سالەكانى ٦٣ تا ٦٧ى زايىنى (٤٢ تا ٤٦ى
كۆچى- ھەتاوى)؛ يانى لە جەنگەي بزووتنەوھى ئازادىخوازى گەلى كورد بە
رپەيرى نەم مەلامستەفا بارزانى، ھاورئ لەگەل شەر فرۆشتن و خەلك
كوشتن و بومبا باران كردن و ئاور لە كوردستان بەردانى دەولەتە
فاشىستەكانى عىراق لەو سەردەمەدا.

مامۇستا ئەگەر پاش كارى رۇژانەي رادىوئ شۆرش و رۇژنامەي خەبات،
ماوھىيەكى بۇ مابىتەوھ، رۇژان لە بن پالى، سىبەري و شەوان لە بەر شۆلەي
مۆمى، چراگرسۇزئ دانىشتووه و چوارىنەيەكى ھەلبۇاردووه و دەستى
داوھتە بە كوردى دەرھىنانى.

كەسىكى بۇخۇي پىشمەرگە و ھەر رۇژنىك لە كىويك، نەزانئ تاوھەلاتى
بەيانىيەكى تر بە چاو دەبىنى يان ھەر ئەورۇژە وەبەر يەك لەو دەيان و
سەتان فرۆكە سەردان و گوللە و ئاور بارانە دەكەوئ؛ ژن و مندال لە شارى
دوژمن، بئ پەنا و بىكەس، بە نەينى بژين و ھەموو ساتىك لەو مەترسىيەدا
بن دوژمنى قەستەسەرى دلرەق، شوينيان ھەلكا؛ ھەوتە و مانگ تىپەرئ
كەس نەبئ خەبەر و باسىكيان لئ بىنى، دەبئ حال و بالى چۆناوچۆن بئ؟

بەو حالەوھ بىننە بەرچاو لە فرسەتىكدا، سووچىكى دۇزيوھتەوھ و لىي
دانىشتووه و ھۇشى لە دنيا برپوھ و چاوى لىك ناوھ و لەبەر خۆيەوھ بە
نەرمىك ورتەي دئ و جار- جارئش لە سەر پاكەت يان پەرى جگەرەكەي،
بە خەتىكى لار و خوار شتىك دەنووسئ. لەپر شرىخەي تەيارەيەك؛ ئەمجار
گرمە و ئاور و دووكەل و تۆز لە ھەموو لايەكەوھ بەرز بىتەوھ.
پىشمەرگەيەك ھاوار كا:

— مام ھەزار! ئەو ھەممە چىيە ئىزى لە دىوھ خان پالت داوھ تەوھ، چاۋھ پروانى
چاى و قلىانى؟ كورھ مردووت مرى، خۇت بىكە بە كونھ ئەشكە وتىك، بن
بەردىكدا؛ كوژراى!
بە سەبرىك لەبەر خۇيەوھ:

— كاكە دا توخوا تاويك، نەكا لە بىرم بچىتەوھ؛ با بىنووسم:
«مەيگىر بەسەرت پردى سىراتىش كەلەكە...»!

مەولاناي رۇمى دەلى: بە ئەوینەوھ ھەموو شتى ماناي لى پەيدا دەبى،
كەچى ھەموو لە ماناي خودى ئەویندا ماونەتەوھ! ئەرى راستى بە بى
ئەوینیكى ئاورىن، شتى وا چۆن دەكرى؟ كوا جىيى بىروايە كەسىك لەو
تەنگانەدا، بىرى بە لای شىعەرى خەيىامەوھ بى و دلى ھانى بدا بىھىنئىتە
سەر زمانى كوردى؟! ئەوجار ئەگەرىش بۇ دلى خۇي، كارىكى واى كرد،
دەبى چى لى شىن بىي؟

با لەم پروانگەوھ چاويك لەو شىعەرەنە بکەين:

۱. وەك تايبەتمەندىيەكى گرینگ، كىشى چوارىنە كوردىەكانىش ھەر
كىشى «لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ الا بالله» يانى روباىن؛ كە جيا لە وەزنى
سەرەكى «مَفْعُولُ / مَفَاعِيلُ / مَفَاعِيلُنْ / فَح»، بە يازدە جۇرى تىرىش
بىرگەبەندى (تقطيع) دەكرىن و بە برواي وىزەوانان، لەگەل دژوارى و
چەتوونىدا، باشتىن و سوارتىن كىشە بۇ جى كىرەنەوھى مانا و مەبەستىكى
زۇر لە وشە و رستەيەكى كەمدا. ئەلبەت ديارە تاو دانى قەلەم لەم مەيدانە و
ھۆنەنەوھى شىعەر لە سەر ئەم كىشە تايبەتە، كارىكى ئاسايى نىيە و وەك
ئەسپىكى خۇشبەز بەلام سەربىزىو، شۇرەسواری خۇي دەوئ.

ناخۇ بىجگە لەم كىتەبە و چەند چوارىنەى تر ھەر لە ھەزار، لە سەر كىشى
روباى، شىعەرى تىرى كوردىمان ھەبى؟

۲. راسته شيعره كان پاچمەن و لە فارسيهوه گيراون، بەلام وا بەرگە كوردىه كەيان بۆ جوان دورواوه و وها وەستايانە دەبەريان كراوه، فيلم دەوى لەو ھەزار بەيتەدا، چوار جيم بۆ دەستنيشان بكا شويني فارسي پئوھ ديار بئ و كەمووسكە يەك فارسيانە بنوئي. تەنانەت زۆر جارن دەستەواژە و قسەى نەستەق و مەتەلۆكى تۆخى كوردى، بە جۆرى جئ بۆ خۆش بووه و لە سەر جئى خۆى دانىشتووه، كەس لە بيري ناميني خەريكە وەرگنراويك دەخوينتەوه. بۆ نموونە: «كورد بۆيە دەلئ لە ھەمزە چى داوھ ھەواس»، «پيشينە دەلئ: كەس بە خەيال نەبووه بە مال»، «تامەزرۆ بە ماست و دۆشن و نير دۆشن»، «تا پياوى ھەزار دەگاتە بەغدا، دورو»، «لە شوين گولەنەورۆزە، گەلارپزانە»، «دەمبەستەى و تۆزاوى وەكوو گا گيرە»، «تا تۆش نەرفينراوى بەشت برفينە»، «ھەر دوو گەزە خاكى گۆر و تۆپيک جاوھ»، «پئوانە ھەليک بەتالە، زۆرجارى پرە»، «پەرژينى بە گول، گول لە گولم پەرژينە»، «ھەشتيكي لە مشتە بينە، نەك نۆ بئ، نەبئ»، «كوا بگرە و بەردە؟ بەزم و پرەزمت كوئى؟» و ...

۳. لەمەر تيز و تانەى خەيام لە چينى بەروالەت ئاينى و رخنە لە بيري كۆنەپرەستى و لۆمەى تاقمى ريش دريژى بير كورت، مامۇستا ھەزار لە پيشەكە كەيدا لئى كۆليوھتەوھ و جوان- جوان ئەم باسەى شى كردۆتەوھ؛ بە شيوھەك كە خوينەر ھەست دەكا قەلەمى مامۇستا لەم بارەوھ ھيچ بەرگر و لەمپەريكى لە بەرامبەردا نەبوھ و بيري ھيچ گيرىكى نەھاتۆتە رئ و دەستى بۆ نووسينى ھيچ راستيەك نەلەرزبوھ و ئازادانە ئەوى برىواى بوو، گوتووھ. ئەم خالە لە چوارينە كانيشدا ديارە و تەنانەت زەقتەر و بەرچاوتر خۆ دەنوئي. بۆ وئنە: «خوينتالى مەلا...»، «ئەى تەكە نەشين...»، «شيخى بە ژنى خراپى گوت...»، «بيرت دئ عەباى پئوھ بوو...»، «زۆر كۆلكەمەلا و شيخ...»، «دەروپش وەرە...»، «خوينتالت ئەوئ...» و زۆرىكى تريفش.

شک له وهدا نيه نه گهر ماموستا هزار پستی به پشتیوانی مهلا مستهفا گهرم نه بوايه، بوی نه ده لوا ناوا به راشکاوای رمبی قهله می لئ هه لکیشی و وه کوو برینگه ریک بکه ویته جهسته ی گه وره ترین به لای گیان و لکی له شی نه خۆشی کۆمه لمانه وه، له م چند چهر خه دا. که وابوو له م باره شه وه نه م کتیبه خاوه ن تایبه تمه ندیبه کی نه وتویه.^۱

سه رنجیک له سه ر نه م چاپه:

تا ئیستا که، نریک به سه ده هزار به رگ له م کتیبه - به ئاشکرا و به دزی - له چاپ دراوه. سالی ۶۹ ی کۆچی (۹۱.ز.) ماموستا فه رموی با «سرووش» چاپی بکا. له و کاته وه تا نه ورۆ، نه و په خشانگایه - له چند چاپی جۆراوجۆردا - ده وری هه شتاهزار به رگی لئ چاپ کردوه. نه و ماوه یه که چاپه کانی به خه تی «نهسته علیق» و شیوه ی «چه لپا» یه. نه م شیوه نووسین و شیوازه جوانکارییه، بۆ کوردی بیگانه له زمان و فره هنگی فارس، نامویه؛ تا نه و راده که چند براده ریک له هه ولیر و سلیمانی رایانگه یاند که نه وانیش وه ک زۆریکی تر، له و کتیبه ناگه ن و بۆیان ناخوینریته وه. له سه ریکی

۱- خوا لئ خۆشبوو ماموستا شوکور مستهفا بۆ کاک سه لاحی ئاشتی گیراوه ته وه که ماموستا هزار یه که م جار روباعی «ای صاحب فتوا زتو پرکار تریم ...» ی ناوا لئ کردوه:

ئه ی شیخی ته ریه قه تا ئه ی له سه ر تا پاشین ا
به م ریشه به سم فریو ده ا با بیتاشین
من خوینی تری ده مژم و تو خوینی هزار
تو چاوی ژنتا من و تو کامه ن باشین؟

که دوا جار چه ن که سیک له دۆستانی - له بهر نه وه ی زۆر تونده و ویده چی لئی قبول نه که ن - پئی ده گۆرن و ده یکاته: «ئه ی ته کیه نشین شیخی به سه وره و تۆره ...»

تریشه‌وه ده‌زگای «سرووش» - به‌تایبته له‌م دوایینه‌دا- گوئی بۆ بۆزه‌پیار
شل نییه و باری خۆی تازه ناگۆڕی و ده‌قی خۆی چیتەر ناشکینیی! که وابوو
چار له‌وه‌دایه جارێکی تر - ئەمجار له‌ودیو- به‌خهت و به‌رگێکی و هه‌ها له
چاپ بدری، بۆ هه‌مووان بیخوینریته‌وه.

به‌داخه‌وه له‌ چاپه‌کانی پێشوودا، ته‌رتیبی ئەلف و بیته‌کی چوارینه‌کان
ته‌واو نییه. له‌م چاپه‌دا ئەو کاره‌ جێبه‌جێ بووه؛ به‌ شیوه‌یه‌ک ئە‌گه‌ر که‌سێ
ته‌نیا بالێ له‌ چوارینه‌یه‌کی له‌بیر بێ، به‌ له‌ به‌ر چاو گرتنی ریزی ئەلف و
بیته‌کی زمانی کوردی، ده‌توانی راسته‌وخۆ بچیته‌ سه‌ر ئەو یه‌که‌ وای بۆی
ده‌گه‌ڕی. هه‌روه‌ها له‌ ناخری کتێبه‌که‌وه، یه‌که‌م بالی چوارینه‌کان به
ته‌رتیبی پێته‌ سه‌ره‌تاییه‌کانیان ریز کراون تا به‌و شیوه‌ش بتوانین
بیاندۆزینه‌وه. زیاد له‌مانه‌ - بۆ هه‌سانتر ده‌ست‌نیشان کردنی چوارینه‌کان-
هه‌رکام ژماره‌یه‌کیان له‌ سه‌ر نووسراوه.

وه‌ک ده‌زانی، ئەم کتێبه‌ پاشکۆیه‌کی به‌ ناوی «چوارینه‌کانی بابا هه‌زاری
موکوریان!» هه‌یه؛ بریتی له‌ سی و سه‌وت دووبه‌یتی، غه‌زه‌لیک (زه‌ردی

١ - مامۆستا موخته‌با مینه‌وی له‌ کتیبی «پانزده‌ گۆفتار»، وتاری «گۆل سُرخی
نیشابور» دا ده‌فه‌رموی: ریز کردنی چوارینه‌ی خه‌بیام به‌ پیتی ریزی ئەلف و بێ،
کارێکی نه‌گه‌نجاوه و به‌ زمانیکی تفت و تال پلار له‌وانه‌ ده‌گه‌ری و هه‌ها کارێک
ده‌که‌ن! راسته‌که‌ی ئەوه‌یه‌ منی قوتابیش وای تیده‌گه‌م ئە‌گه‌ر چوارینه
کوردیه‌کانیش به‌ پیتی مانایان ته‌رتیب بکری، تام و چێژه‌یه‌کی زیاتر و بگه‌ر تایبته
ده‌گه‌رنه‌ خۆ؛ به‌لام به‌ لای خۆمه‌وه‌ گۆتم: با چارێ نوسخه‌یه‌کی ناسایی هێندێک
رێک و پیکمان هه‌بێ و ئەو چوارینه‌ بۆی به‌نیازین، به‌ هه‌سان بدۆزینه‌وه و بێ هه‌ته‌.
بیخوینینه‌وه، ئەمجا بۆ ئەو کاره‌ش خۆا که‌ریه‌.

لیمۆ) و پارچه ههلبهستیکی چل بهیتی (زوانیک)، له سهه کیشی فولکلوری کوردی، یانی بیست بڕگهی چوار بڕشت.

ئهم باشکۆبه مامۆستا بۆخۆی دایناوه و ئهگهڕیش کهسێک پێی وا بێ له باری ههم کاکل و ههم توپکلهوه، لهگهڵ خهییامه کهدا زۆر یهک ناگرهوه و جیرانی چاک نین پێکهوه، جێی دهست تێ بردن و ههلهپهراوتنی ئیمهمانان نییه. کهوابوو ئهم پاژهش له کتێبه که – ههر وهکی بهشی سههه کی – ریز و تهرتیب و ژماره یان بۆ کراوه.

دوایین قسه – وهک ههمیشه – باس له باری رینووسی کتێبه کهیه. راسته هیشتا رینووسی یه کگرتوومان تهواو پوخت و پاراو نییه و گیر و گرفتمان ههر ههیه و جاروبارهش تهواو تیدا داده مینین. بهلام ههر ئهمهندهش که له سههه ری پێک هاتوین یه کجار باشه و ههموو نووسه ریک له سههه ری به چاوی بکا و به موو چییه لێی لانهدا.

ههر بهو پێیه لهم چاپه دا دهستمان له پێشوو به راوه و رینووسی یه کگرتوومان ره چاو کردوووه. تا ئه و راوهش دهستی داوه، هه له و په له کانیمان لێ سه ریوه تهوه؛ بهو هیوایه جی ره زامه ندی خوینهرانی هیزا بێ.

براتان: ماجد مهردوخ رۆحانی

سنه، نه ورۆزی ۱۳۸۷ (۲۰۰۸)

سەرگوروشتهی ئەم خەییامە

زۆردەمیک بوو دەگەل چوارینه کانی خەییامدا بیوومه دۆست؛
ئەوهندهیان هۆگر بیووم، هەرگا کهسم لێ دیار نەبا، به ویره ویر
فارسییه کانم دەخویندهوه.

من یه کهمین کهسیک نهبووم که خەییام بکهه به کوردی. له پیش
مندا جهلادەت عالی بەدرخان له ژماره‌ی رۆژنامه‌ی رۆوناھیه کهیدا - به
کرمانجی- په‌خشی ده‌کرد. شیخ سه‌لامیش به شیوه‌ی کوردی هه‌شت
برشت وه‌ریگێرا و عه‌لانه‌دینی سه‌جادی بۆی له‌چاپدا و چهند نمونه
ته‌رجه‌مه‌ش له‌ فازیل و مامۆستا گۆرانی ده‌گه‌ل خست. ئەحمه‌دشالیش-
که مامۆستای مه‌درسه‌ بوو- ئەم کاره‌ی به‌جێ هێنابوو؛ که نه‌مدیوه
چاپ کرابێ.

من وێرای هۆگری زۆرم به‌ کاکلی رۆباعیاته‌که‌ی خەییام، زۆریش حه‌زم
له‌ وه‌زنی رۆباعیه‌کانی بوو. جار به‌ جاریک رۆباعیه‌کم له‌ سه‌ر وه‌زنی
فارسییه‌که‌ ده‌کرده‌ کوردی و لای خۆم یاداشتم ده‌کردن؛ تا بیوونه
دوسه‌ت و په‌نجا رۆباعی.

له‌ سالانی ٤٦ و ٤٧ی زایینیدا- که کرامه‌ سه‌رپه‌رستی چاپه‌مه‌نی
شۆرشێ کورد- به‌ ئیجازه‌ی سه‌رۆکی شۆرش (باززانی) و هاوکارانی، هه‌ر
له‌ چاپخانه‌که‌ی خۆمان له‌ چاپم دا. له‌وان سه‌رۆبه‌ندانه‌شدا، ناوی «هه‌زار»
له‌ لای ساواک قوززه‌لقورت و ژه‌هره‌مار بوو. هیندیک هه‌لیان ده‌رفه‌ت

زانی و نازی ههژاریان قت کرد و بهناوی «خه ییام به کوردی» ئوسفیتیان کرد و فرۆشتیان. لیره دا با کورته باسیکتان بۆ بلیتم:

جاریک له ناو کۆمه‌لیکدا، کاک سه‌ید ره‌شیدی خانه‌قا گیرایه‌وه:

«زه‌مانی شیخ (مه‌به‌ستی شیخی بورهان بوو)، چهند کهس دزیکیان گرتبوو؛ دیواربرپیکیشی پی‌بوو. هینایانه خزمه‌ت شیخی. گوتیان قوربان ئه‌و دزه ئه‌وشێ خهریک بوو دزیت لی‌پکا؛ له نه‌خافل خۆمان پیندا دا و گرتمان. شه‌و ده‌ته‌ویله‌مان کرد و ئیستاش ئه‌وه هیناومانه‌ته خزمه‌ت تۆ. شیخ هیندیکی ته‌ماشای دزه‌که کرد و بزهی‌هاتی و پاشان فه‌رمووی: به‌ره‌لای بکه‌ن با بروا! گوتم: قوربان جا چۆن دزیک به‌ره‌لا بی و دیواربرپیشی به‌شاهید ده‌گه‌لدا بی؟! شیخ رووی قسه‌ی کرده جه‌ماعه‌ت و فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر ئه‌نگۆ قوون و هونه‌ریکتان هه‌یه، له‌وه گه‌رین؛ بچن شیخ و خه‌لیفه‌کان، قازی و مه‌لاکانتان بگرن؛ که زۆر له‌و دزه دزترن! ردین و به‌رمال و عبا و میزه‌ر و جبه و قه‌له‌میان، مالی موسولمانان ده‌برئ. ئه‌نگۆ له‌بات بیانگرن، ده‌چن ده‌ستیان ماچ ده‌که‌ن و نووشته و دو‌عاو بۆ ده‌نووسن. چوون ئه‌و فه‌قیره‌و گرتوه ئاسنۆکیکی دووبستی ده‌ده‌ستی- دایه، لیتان کردۆته شات‌وشووت و ده‌تانه‌وی ته‌نبیی بکه‌م؟!...»

ئیتا ده‌لیم جا به‌س نه‌بوو ئه‌و زه‌مانی، بی ویزدانی و راوه‌روونی حق‌خۆرانی نووسه‌رانی کوردستان له‌ناوا نه‌بو؟ ئه‌وده‌م ده‌بوو چی فه‌رمووبا؟! ئه‌وانه‌ی که ئیتا هه‌ن و به‌ روا‌له‌تی خزمه‌ت به‌ ویزه و فه‌ره‌نگی کوردی ده‌که‌ن و چاوه‌چاوان له‌ هه‌ر شوێنی کتیبیکیان ده‌داو که‌وی، ده‌یقاپینن و به‌ قاچاغی و بی‌پرسی خاوه‌نه‌که‌یان دووباره له‌ چاپ، ده‌دن و له‌ سه‌ر به‌رگه‌که‌ی ده‌نووسن: «هیچ که‌سی تر مافی به‌سدر به‌زه‌نیه!» تا که‌ی به‌ره‌له‌دا ده‌بن و تا کی‌ی ده‌چن؟ ئه‌م ئه‌وه‌یه

ھەر تايبەتى بە ئىرانە و بەشى زۇرىش، كوردستانى گرتتۇتەوہ. كوردە
 نەجىمەزادەكانى خويىندەوارىش، ھىچ قوولەيەك لە زيانى خرويان ناكەن و
 مالى دزراويان دەستىن و لايان وايە ھىچ زيانىكى بۇ پەز نىيە! چەند
 جارم بەگويدا داون: ئىوہى خۇ بەپىيار دەزانن، ئەگەر رۇژىك پىن بزانن
 دزى بە دىواربەرەوہ، لە گەرەكى ئىوہ ھەيە، گەلەكۆمەكى لى دەكەن و
 دەرى دەكەن؛ بەلام چۆنە سوور دەزانن ئەم كىتبانە دزىن و لىشيان
 دەكەن؟! ئىژن ئەمانەش خزمەتى بە فەرھەنگى كوردى دەكەن! ھىچ بىر
 لەوہش ناكەنەوہ كە ئەمانە لە رسكان و ھەراش بوونى فەرھەنگى كورد،
 بوونە رېگر. لاويك كە تازە پىدەگا و لە دەردى گەلى تىدەگا و ھەول
 دەدا بە نووسىن خزمەتى بكا - با ياساش پاسى بۇبىرى - چۆن دەس بۇ
 ئەم بۇە درىژ كا؟ خۇ ئەگەر لەجىياتى نووسىن توور و گىزەران بفرۆشى،
 بەھرى زۇرتى پى دەگا. ھەرچى بەھرى قەلەمىەتى بە مەرەدى
 خەبىامەكەى ھەزار دەچى كە تا ئىستا لە سى لاوہ لى دزراوہ و ھىچ
 پرسىشى پى نەكراوہ. بە ھومىدم كە ئەم جارە دەتەلەى سرووش
 ھەلنەنگوون و سايە و سەرمايەيان نەروا. بەھومىدم خەلك و خوداش
 تۆزىك ھەسيان بدەنەوہ و دەست لەو رېگرىە ھەلگرن.
 ئىتر ئەوا ئىوہ و خەبىامەكەى ھەزار؛ بۇ پىنچەم جار.

ھەزار

كەردىچ، رىبەندانى ۱۳۶۸ (۱۹۹۰)

ھەر تايبەتى بە ئىرانە بەشى زۆرىش، كوردستانى گرتۆتەوہ. كىردە
 نەجىمزادەكانى خويندەوارىش، ھىچ قوۋلەيەك لە زيانى خروڧيان ناكەن و
 مالى دزراوڧيان دەستىن و لاڧان واڧە ھىچ زيانىكى بۆ پەز نىيە! چەند
 جارم بە گوڧدا داون: ئىوہى خۆ بە پىيار دەزانن، ئەگەر رۆژىك پىن بزانن
 دزى بە دىواربەرەوہ، لە گەرەكى ئىوہ ھەيە، گەلەكۆمەكى لى دەكەن و
 دەرى دەكەن؛ بەلام چۆنە سوور دەزانن ئەم كىتابانە دزىن و لىشان
 دەكەن؟! ئىژن ئەمانەش خزمەتى بە فەرھەنگى كوردى دەكەن! ھىچ بىر
 لەوہش ناكەنەوہ كە ئەمانە لە رسكان و ھەراش بوونى فەرھەنگى كورد،
 بوونە رېگر. لاويك كە تازە پىدەگا و لە دەردى گەلى تىدەگا و ھەول
 دەدا بە نووسىن خزمەتى بكا _ با ياساش پاسى بۆبېرى _ چۆن دەس بۆ
 ئەم بۇە درىژ كا؟ خۆ ئەگەر لەجىاتى نووسىن توور و گىزەران بفرۆشى،
 بەھرى زۆرتى پى دەگا. ھەرچى بەھرى قەلەمىيەتى بە مەردى
 خەيامەكەى ھەزار دەچى كە تا ئىستا لە سى لاوہ لى دزراوہ و ھىچ
 پرسىشى پى نەكراوہ. بە ھومىدەم كە ئەم جارە دەتەلەى سرووش
 ھەلنەنگوون و ساڧە و سەرمايەيان نەروا. بەھومىدەم خەلك و خوداش
 تۆزىك ھەسيان بدەنەوہ و دەست لەو رېگرىيە ھەلگرن.
 ئىتر ئەوا ئىوہ و خەيامەكەى ھەزار؛ بۆ پىنچەم جار.

ھەزار

كەرەج، رېبەندانى ۱۳۶۸ (۱۹۹۰)

خه بیام و بیر و باوهری

ناوی خه بیام و ناوبانگی چوارخشته کیه کانی، لهوه دهرچووه هه ژاریکی کورد به خوینده وارانی بناسینن؛ چونکه ئه و ناو و دهنگه لهو گه رۆکه سه ره به ست و ئازادانه یه، به بی بهرگر و پرسیار له هه موو سنوور و که وشه نیکه وه دهر بازبووه و له سه رانسه ری ئه م زه مینه خچ و پان و به رینه دا _ به راشکاوی _ سه ری به هه موو مالیکا کردووه و بۆته ناسیاوی هه موو که س و هه یچ ژیر و به بیریک نییه که راز و نیازی خه بیامی نه کردبیته وه رویر که ی دل و خه مه وین و ئاوده نگیله ی هه میسه ی خۆی . به لام نیازم له م پیشه کییه، دهر برینی بیر و باوهری خۆمه به رانه به به و کابرا خوین شیرینه و ئه مه وئ له و سووچه وه که به ردلی من که وتوووه، ده می بۆ به رم و هیندیک له و شوینانه ده ست نیشان بکه م که تاویستا خه بیام ناسه کان و خه بیامی نووسه کان به پیوستان نه زانیوه، یان له بیر یان نه بووه هه نگاوی بۆ باوژن!

گه لیک جار و به زۆر چاپی جۆربه جۆر، چوارخشته کیه کانی خه بیام به فارسی و عاره بی دیتوه و هه ر جاره ش یه ک یان چه ند مامۆستای به ریز، پیشه کی دوور و دریز یان له سه ر نووسیوه و په راوژیان لی ناوه و به خشل و جلی جوان خه ملاندوو یانه و سسله و پلپله و مت و مووریان پیوه

ههلاوه سیووو. تهناهت کتییی گهوره و سهربه خۆشم دهبارهی
خویندوتهوه؛ وهک عمرالخیامی ماموستای کوردی، کوردی نهزانی
فارسی زمانی عارهبی نووس «ئهحمهد حامید سهپراف»^۱ و دمی باخیام
له لایهن ماموستا و نووسهری پایهبهرز، «عهلی دهشتی»^۲ یهوه.

زوربهی ئهوانه نیازیان وابووو ئهو شیعراهی بهناوی خهییامهوه
کهوتوونهته سهردهم و زاران، دان بژیر و بهردهشوری بکهن و ئهوی خۆیان
بهردلیان ئهکهوی، بیدهنه پال خهییام و ئهوی به گومانی ئهوان زیوان و
دارووچانه، لئی ههلهوژیرن و به سویندانهوه رهش ببنهوه که: به ئامان و
زیمان ههرگیز فپی بهسهر خهییامهوه نیه؛ چونکه پیای و گهوره، قسهی
خۆی ناخواتهوه و دوو دژ له یهکتر کۆ ناکاتهوه و ئهو زانا خواپهرست و خۆ
پاریزه ههرگیز کهپۆی له شتیکی و نزیکی نهکردوتهوه که بۆنی کفر و
ناپهوابی لی هاتیی!

به بیری من ئهوانه لهجیات کاکله خۆشهکهی مهبهستی خهییامان بۆ
دهرخن، هاتوون به ههلهپهتاوتن و پازاندنهوه -به خهیالی خۆیان- خییج
و خواریان بۆ راست کردوتهوه و کهم و کوورپان لی داپۆشیوه کهچی، به
داخهوه بهوه ههموو شر و شاتال و تیتۆلانه -که بهدهردی داری چاکیان
بردوو- کاریکیان کردووو خویندهواران سهریان لی بشیوی و ئهو بهره
شیرینه نهیین که ئهو پیرهداره شهنگ و تۆرته، له پهستا و له ههموو
وهرز و چاخی سالا دهیگری و دایدهوهرینی و به پلاری بهرد و داری
نهزانان و پیلهقهی میشک و شکان دانایه و ناشکی و ههرگیز وشک نابن.

۱. احمد حامد الصراف

۲. علی دهشتی

نەگەرچى مېژوونوسان كەم وايە بوپن يان لە قازانجيان بىچ رووداوى
رۇزگارى خۇيان پوھوواست بنووسن؛ جا يان لە ترسان يان لە برسان، يان
بە شوپن ئارەزوى خۇيانا ئەچن! بەلام ديسان لە تىكخستەنەوى ئەو
بوزگورانەى كە لىيان بەجى ئەمىنى، دەكرى دېوجامەيەك لىك بدرى و
راوى دەنگ و باسى ئەو سەردەمەى پىچ بكرى.

خەيام لە چەرخى پىنجەمى كۆچىدا ژياوہ. كەسىكى بۇ چۆنەتى
بارى ئەو رۇزگارە، كون و كاژىرى مېژوو لە كۆنە كىتەپە پەرووتەكانا
بېشكنى، سەرى رادەژىنى و واقى وڤ دەمىنى. كار و بارى دنيا لە دەست
مىزەر بەسەر و جببە لە بەر و بىر كورت و رىش درىژ و كەللە وشك و
داوین تەراندا بوو؛ ھەر سازە لە ھەوايەك و ھەر ئاوازەى لە ھەزار جۇرە
مىشكى پروپووجەوہ دەرچووہ. حەفتا و دوو تىرە لە ئىسلاما ھەبووہ؛
ھەموو يەكتريان بە كافر زانىوہ. ھەرتىپەى بە شوپن خەيالاتىكا ئەسپى
لىنگ داوہ و ھەر دەستەى لە زەلكاوى نەزانى خۇيا خنكاوہ. لە ھەر
گەرەكە شار و گوندىكا چەند تەرىقەتىك و ھەر تەرىقەتەى چەند
شىخىك و ھەر شىخەى چەند سۆفى و دەرويشىك و ھەر سۆفەى
رۇژووئىكى گرتى، خۇى بە خاوەنى بەھەشت زانىوہ و ھەر دەرويشەى
دوو حاو و حوى گوتى، داواى خوايەتى كردووہ.

خەيام ھەلكەوتەيەك بووہ كە لە چاخى خۇيدا ئەگەر لە ھەموو
خەلكى دەوروبەرى خۇى زانائرىش نەبووبى، لە ھەمووان ئازا و بىچ ترس تر
بووہ. لەم دەزگا گەورە و گرانە _ كە ناوى زەوین و عاسمانە _ وردبۆتەوہ و
تىپى ھەلروانىوہ و زانىوہ كە ئەم كردارە پەنگىن و سەنگىنە بە بىچ وەستا
نەكەوتۆتە گەر و دانەر و رانەرىكى ھەر دەبى ھەبى؛ بەلام ئەم سازدەرە

شیرینکاره چۆنه و کهى ئەم دەزگایه‌ی به‌ره‌م هیناوه و بۆچی لیکى داوه و له‌و کر و نه‌خش و ته‌ونه که‌ونه - که نه سه‌رى دياره و نه‌بن - نيازى چ بووه و له‌که‌یه‌وه هه‌لیاوه‌سیوه و کهى له دارى ده‌کاته‌وه و ئەپێچیته‌وه؟ ئەو هه‌زاران هه‌زاره ئەستیره و مانگه پرشنگداره، بۆ هاتوون و چۆن هاتوون و چیان لى‌دى؟ تیره‌ی جان‌ه‌ور و مرۆ له کوپه‌ هاتووه و بۆ کوى ئەچى؟ ئەگه‌ر نه‌هاتایه چ ده‌بوو؟ ئەگه‌ر هینراوه، بۆ هه‌تا سه‌ر نامینى و له ناو ئەبرى؟ ئەگه‌ر ده‌مرى گیانه‌که‌شى ده‌مرى یان ده‌مینى؟ ئەگه‌ر ده‌مینى جارىکى تریش دیته‌وه سه‌ر ئەم زه‌مینه و ژینه‌که‌ی پێشووى ده‌ست پێده‌کاته‌وه یان ده‌خریته قاپۆرێکى تره‌وه و له دنیا‌یه‌کى دیکه‌وه سه‌ر هه‌ل‌دیتى؟ ناخۆ که‌س هه‌یه بیزانى؟ یان ئەو ودرامانه له‌پشت په‌رده‌یه‌کى ر‌ه‌ش و ئەستوروه‌یه و تا په‌رده لا نه‌درى که‌س نایزانى و ئەگه‌ر لاش‌درا، که‌س نه‌ماوه تا بیزانى؟

خۆی له نای ده‌ریا‌یه‌کى سه‌رگه‌ردانیدا دیتوه و که‌وتۆته په‌له‌قاژه‌ی خۆ ر‌زگار کردن. هانای بر‌دۆته به‌ر نووسراوان و ده‌سته‌وداوینى زانا و گه‌وره‌پیاوان بووه؛ پرسى‌ویه و خۆیندوو‌یه‌ته‌وه. که‌س نه‌بووه ده‌ستی بگرى و له گ‌یژاوى ده‌رینى و شاره‌زایه‌کى وای ده‌ست نه‌که‌وتوووه ر‌چه‌ی هه‌وارى زانستى راسته‌قینه‌ی بۆ ده‌ستنیشان کا و له هه‌لدانه‌وه‌ی په‌رى کتیبان بایه‌کى وا هه‌لى نه‌کردوووه ته‌مى گومان و دوودلى به‌وه‌یتى. ناچار چوووه ته‌ نای بیری بیری و لیک‌دانه‌وه‌ی خۆی و زۆر به‌ وردى، به‌راوردى کردوووه و ژیرانه له مێشکا هه‌لیسه‌نگاندوووه و ئازانه تیکولى پر‌وپووچى شکاندوه و له‌مپه‌رى کۆنه‌په‌رستى په‌راندوووه و ئازادانه سه‌ر و بنى کردوووه و بۆی گه‌ر‌په‌وه.

اهو دهموړ نیکدانه ودا گه یشتړته ئه و قڼاغه که: تی گڼیوه هیچی لڼ
په راکا! ئه مهش به پراستی پایه به کی زور به رزه له زانستدا. سو قرات
دلای: من و خه لکی تاتینا نه زانین؛ من ده زانم که نه زانم، به لزم ته وان
له ونده زانا نین که بزانی نه زانن. ئه م جیاوازیه گه وره په ش ئه بیته هوی
کوشتنم. یان پیغه مبهری ئیسلام فهرموویه: خواجه وهک پیویسته تزمان
بو نه ناسرا.

جا چوو له سهر ئه و جیگه بلنده وه ئاوریکي لڼو خه لکه ی ده زرو بهری
داوه ته وه که له تاریکستانی نه زانیدا هه لوه دان و به نه شاره زایی، وه نیو
قور و چنپاوی خه یالاتی پروپوچ که وتوون و تیک هه لده نگوون و خو
لیک ده دن و سهره نگرئ ده بن. لاشیان وایه ریگه هه ر ئه وه یه که
نه وان گرتوو یانه ته بهر و زانست و هونه ر هه ر ئه و چه قه و گوړه بن شړه یه
که نه وان پیته وه خه ریکن. به زدی به وانده ها توتوه که ناوی خو یان ناوه
هوزان و پیوتئی رۆژگار و به عابای فش و فؤل و میزهری له ننگه ری و شالی
سهوز و که شیده ی زهر د و رپشی قه له مکار، خو یان له به سته زمانان به
هه بیته کردووه و میشک و بیریان له تیکول و پوو چه ل ناخنیون و
وازیان پی له کاکل هینان. ئه م زهویه نانسن که له سه ری ددژین؛
که چی کی شه یانه داخوا عاسمان هه وتن یان نو؟!

هه ورگه ر شار به دهر ئه که ن چونکه کوویه ی ده سکردی ئه و، مه ی
تیکراوه؛ به لزم کووله که سه راوی نابینن که چه د لووس و له بار
هه لخواه ته وه! خو یان هه زار گزی و دزی و ده سپری ده که ن و ده بیان
ناوته بینه قاقه ی هه زارانه وه، خوینیان ده مژن و که له پیوړی شه تیر و
پیوه ژنان ئه دهنه بن لیت و شانازی به وه ده که ن گویا مه ی ناخزانه وه! به

باسی باده، بایان ره گوی ده که وچ و دهه لئی گونا هباری بی لیده دهن و له
تۆمه تی کفر رزگار نه بی.

به لئی خه پیام گه و اهیرائی بیرى وردی- که به خه لکی ئه و ده مه قووت
نه چوو- ده ناو پیاله ی مهیدا به گه روویدا کردوون و دلی خو ی ئاسووده
کردوو و چاوی پیای گه و جی به ستوو و گفته به نرخه کانی بۆ
تیگه یشتوانی دوارۆژ، له سهر دم و زاری سه رخۆشانه وه- که لایان و ابوو
خه پیام هر به یاره که ی ئهوانی هه لگوتوو- ده ماو ده م هاتوو و به بی
ترسی چه ته و گۆران، گه یشتۆته ئه مرۆ. هر وه ک حافزی شیرازیش و
گه لیک له وریا و ژیران، ئه م ورده کاریبه له خه پیامه وه فیربوون و هر له
سه ر شوینی ئه و رۆیشتوون.

پوخته ی مه به سته کانی

خه پیام له مه ر هات و چۆی گیاندار و چلۆنه تی ئه م ئاو و زهوی و بهرز و
نهوی و عاسمان و ئه ستیرانه وه زانیویه که هیشتا هیچی لی نه زانراوه.
دیاره هر شتیکیش که پیاو تووشی ئه بی و ئه بیینی، ئه گه نه زانی چیه
و چۆنه، ناشزانی بۆچی ئه بی و به هره ی چیه. ویستوو یه ئه و نه یینییه
گرنگه بزاندری و بناسری. ئاواته خواز بووه رۆژیک دایع مرۆ له سایه ی
بیرلی کردنه وه و لیکدانه وه ی ژیرانه، به بنج و بناوانی بگا و شتیک
به که لکی لی هه لکرینی و له بری ئه وه له م سروشته جوانه بترسی یان
جادووی پی بکا، ده سته مۆی بکا و به هره ی لی وه رگری.

بۆ بیر کردنه وه ش، ئه بی هیچ کۆسپ و بهرگریک له رینگه دا نه بی؛
بیره وه ر بتوانی هه موو ده وشى خو ی - به - ئه رو پیری - بخته، سه ر ئه و زیازه

سپاره و نووسراوی بهرخی دهرباره ژماره و ئهستیره ناسین ههبووه و بناغهدانهری سالپتوی جهلالی بوژه و گهلێک شتی تریشی له ههموو بابتهیکهوه زانیوه، هیچ باوهر دهکری ههمیشه له سووچی مهیخانهیهکی تاریکا بووبیتته سپال و ههرگیز نهغیار نهبووبیتتهوه؟! ئهگهر مهلیکشا یان خواجه نیزامهلمولک ویستبیتیان چاویان پێ بکهوی، خهییام لهمهیخانهوه نرابیتته ناو سهبهتهیهک و به کۆلی عهنبالیکهوه چووبی بۆ وهرامدانهوهی پرسیری پر له گری پووچکهی دژوار؟

من لام وایه نهیخواردۆتهوه؛ ئهگهر خواردبیشیهتهوه، ههر بۆ ناسین و زانین بووه؛ ویستوو په بزانی ئهو بادهیه که وا ئهوه ههموو شیخ و مشایخه گهورانه ئهوهندهیان پێهه لگوتوووه، چیژه و تامی چی ئههه؟ بهلام - وهک گوتمان - خهییام زۆر لهو نهزانانهی که بهناوی زانا خۆیان بهسهر خه لکا سهپاندوووه، توور په بووه؛ هیناویه مهیخۆری - که بیهوشی ئههینی و گوناهیکیه - دهگه ل زانی پوووچه کهی ئهوانا بهرانبهری پێ کردوووه و ئههه: سهرخۆشی لهو هۆشیارییه باشته که بهتور په هات و پوووچهوه خه ربکی بی. گوناهی مهی له تاوانی دهست پری و درۆ کردن که متره. پیاو مهست و بی خه بهر بی نهک به ئهغیاری، ئابرووی دین و زانین بهری. له لایهکی تریشهوه زانیویه له سهر هینانی بیر و باوهریکی تازه و پێ هه لپهژان و بهگژاچوونی کۆلکه مهلا و گهنده له شیخان، لهوانهیه بریاری کافر بوون و کوشتن و سووتاندنی بدری؛ هاتوووه ئهوه قسه ههق و پهقانهی له تهختی بنی دیزه ی شهرا بدا شاردۆتهوه و زانیویه مهلا و کال هینده وریا نین زۆری له پکۆلنهوه و لهناو خه لتهی مهیدا بیدۆزنهوه. ههر به

بزه که وه ئه لێ: خۆزگه دزی و درۆکردنیش، بپای سهرخۆش بکردایه،
ئهوسا ئه مانزانی کچی وشیاره!

به توور، بیهوه پروه لهو جهه بریانه ئه کا که لایان وایه چاکه و خراپه له
دهست مرۆدا نیه و جهه هنده می و بههشتی ههر له رۆژی بناوانه وه
ناو نووس کراون. ئه لێ که وایه سهرکۆنه می مهستیگ بۆ ئه کهن له سهر
مه می پهرستی؟ گالته بهو کابرایه ده کا که لای وایوو گیانی پیاو
رانه گوێزری و له پاش مهرگی ئه چیته بهر جانوه رانه وه؛ ئه لێ که وای
هه لده گری ئه وه که ره می لمی پێ ئه کیشن وه ک تو مامۆستای
چه ققه خانه یه ک بووبی!

خه بیام هیچ باوه ری نه کردوو ه زه مین له سه ر پشتی گایه ک بی و
به سمکۆلی که ری جرجال له به ری ه ک بچی و ته مه نیشی پینج یان شه ش
هه زار سالانه بی. ئه وه هینده می به له میژینه زانیوه لای وایوه ههر خاکیکی
هه یه، پاشماوه می لاشه می مردوانه. لاشی وا نه بووه ئه م ده زگا گه وره و
گرانه وا به سووک و هاسانی و بهو زوانه تیک ئه چی. جا ناچاره بلێ: له
نیوان گای زه مین و گای عاسماندا، که ره گه ل ده ئی!

به کوردی و به کورتی، ئه وه گفتانه می خه بیام - که به رواله ت دزی به کتر
دینه وه - ههر یه ک وه رامیکی گرچوو بیره بۆ باوه رپکی پر له هه له می ئه وه
رۆزگاره. ههر له ده می خاوه نیانه وه وه ریگرتوره و ههر به ویش ده مکوتی
کردوون.

خه بیام و مه می

گه لێ! خه بیامیک که خاوه نی ئه وه هه موو بیره قزول و به رزانه بی، یان
وه ک میژوو پیمان ئه لێ، مامۆستایه کی گه وره و هه زان بزه و گه لیک

كە ھەيەتى. زەندەق نەماو و تۇقارويكى ھەر لەسەر پىشتى لاتكەوۋە تا دەچىتە زېر توپى خاكەوۋە، ھەر بە داغ و ئاگر بترسىنرى و مار و دووپىشى سەربان و كلكدرىژ لە خوین و مېشىكىدا تىرتانە بىكەن، فېر كرابى كە شەو و رۇز و مانگ و سال ھەر ئەبى بگرى و خۇى بە تاوانكار دابنى، ھەلى بېر كىردنەوۋەى ژىرانەى چۇن بۇ ئەمىنى و چۇن دەرفەت دېنى زانستى پر سوود و بەھرە بخوینى؟

ويستووېە بزائىن ئەو كۆلكە مەلایەى كە نازانى بۇخۇى لە كوپرا ھانووە و بۇ كوئ دەچى، سىايى جەھەندەمىشى نەخراوۋەتە بەردەم تا بزائى كى لە ئاگرا كورسى بۇ دانراوۋە و كېش سىوى بەھەشتى. بۇ قاش كرأوۋە!

خەيام خواى ناسىوۋە بەلام وەك خواناسە گەورەكان. لای وا بووۋە خوا ھەمووى ھەر خۇشى و بەزەبى و جوانى و بىنىيازىبە. ھەرگىز نە چاوى لە نوئژ و رۇزوى كەسە و نە وازىشى لە تۆلەساندن و گوشت برژاندىن و كەلاك ھەلواسىن و رىشتنى فرمىسك و خوئنە. ئەوانەى خوايان وەك جەندرمەكەى تورك دىتە بەرچاۋ، نەيانناسىوۋە و بە ھەلەدا چوون. خواش بۇخۇى فەرمووېە: مەن وەك ھىچ شتىك نىم.

خەيام پىر و باورە

خەيام كورى كى بوود و چەندسال ژباوۋە و چى دەبەردابووۋە و چ جۇرە پىنخۇرىكى خواردووۋە و بە كام نەخۇشى مېدوۋە، كەفىى خۇبەتى. مەبەستى گرېنگ ئەمەبە چەند بېر و باورەرىكى تازە و ترووسكەدار لە رۇژگارېكى كۆن و نەنگوست لە چاۋا لە كابرېكەى ژىر و وریاۋە سەرى ھەلداۋە و رچەى ئازانى و نازادى بۇ شكاندوین و دنەى داوین كە خۇمان

بناسين و بويزين بير له ژيان و چاره‌نووسی خویمان و دەور و بەرمان بکەینەوه. هەر گوتراو و نووسراویکی له دەور و بەری ئەم مەبەستەدا ئەگەرێ، خەبیامییە و شانازی بۆ خەبیامە. جا با له دوای خەبیامیش کەسانیکی وا بووبن باوەریان بە خەبیام هینای و نەیانویزابێ ناوی خویمان دەرخەن و کۆریەیی نازەنینی خویمان بە ناوی مامۆستاوه ناوک‌بڕیبێ. یان نانی خویمان له سەر خوانی خەبیام خواردبێ. کە وابوو ئەگەر گوتیان خەبیام هەر پەنجا چوارخستەکی هەبووه، یان بلێن خو له هەزاریش دەدا، زۆر جیاوازی نیه؛ هەر ئەوه مەرجه له نیاز و مەبەستا یەکتەر بگرەوه.

سا منیش بەو پێودانە هاتووم دووسەد و پەنجا چوارینی خەبیامم لەسەر کیشی ماکە فارسیه‌که وەرگێراوته سەر کوردی. نەشم‌ویستوووه فارسی فیزی کورد بکەم؛ واتا: وشە بە وشە و بەند بە بەندم نەگۆریوه؛ تەنیا بیر و برۆای خەبیامم بەکەسم و بیچمێکی کوردانەوه خستۆتە بەرچاوی هاو زمانانم. جا ئەگەر چاک بن یان چرووک بن، هەر ئەوه‌ندەم له دەست هاتوووه و هەرکەسێش هەلەم بۆ راست کاتەوه و پەلەم بۆ هەلگری و شەرم بۆ پینە بکا، سوپاسی ئەکەم.

هەزار

هاوینی ۱۳۵۱ (۱۹۷۲)

چوارینه‌کانی هه‌ییام
به کوردی

ناومرۇك

خەپپام و جوارىنەكانى لە زمان و وىژەى كوردىدا	حهوت
سەرگوروشتهى ئەم خەپپامە	بيست و يەك
خەپپام و بىر و باومەرى	بيست و پىنج
جوارىنەكانى خەپپام بە كوردى	۱
جوارىنەكانى بابا ھەژارى موگورىيان!	۱۲۷
پىز و ژمارەى جوارىنەكان بە تەرتىبى پىت و وشەى سەرمەتايان	۱۵۳
پىرستى جوارىنەكانى بابا ھەژارى موگورىيان!	۱۶۷

بېروددهيه بير و خهه، دلت خوښ كه برا

پرسيار نه كرا، بهشت درا هه رچي درا

۷۸

نو هيشته نه هاتوويه جيهان، روژي بهري

نهو روژي ده بوو بچيه دهري، ديارى كرا

سردن چيه؟ كهس تي نه گه يي تا ويستا

ته ورات و زه بوور، تا ده گه يه تا ويستا

زور كهس له ژيان دواوه زانايانه

بو باسي مهرگ گيل و نه زان راويستا

بیستوومه بههشتی ههیه حۆری تیدا

رووباری شهرابی پاکی دهروا پیدئا

من لیڤه مهی و یاری پهبیا کهم چ دهبی؟

دهسکهوته که ههر یهکن به ههر دووک ریدئا

بهس ههلبخولی به دهوری بیس و پاکا

تا کهنگی به شوین ههموو خراپ و چاکا

گهر زهمزه می، یان دایینی ئاوی ژیانی

ناچاری دهبی رۆچی به سینهی خاکا

لهو رۆژه خودا سانی گیانی رانا

دهیزانی به کردهوم، خودایه و زانا

هر خۆیه تی دایناوه هه له و سه ریچیم

سووتانی جهه نده می له بهر چی دانا!؟

تیریژ که به رۆژ و پیل به ده ریا دریا

لهو رۆژه وه گول پیکه نی، بولبول گریا

خا نووسی له چاره ی ره شی ئیمه ش به شمان

ژینیکی هه ژاری پر له خۆزیا و بریا

گريا گولئ بؤ گولاو سەر ئاگر نريا

ئەم بۆن و بەرامەيەم نەبووبا بریا

نرخى ھونەر و جوانىيە دەيا گەردوون

كئ پىكەنى جارىكى، ھەزار جار گريا

لەو كۆشك و سەرايەدا كە جەم جامى گرت

رئوى ترەكيو، مامز ئارامى گرت

بارام كە ھەموو ژيانى خۆى گۆرى دەگرت

دەيتت بە چ جۆرى گۆرى بارامى گرت؟

کریا له جههندهمن ئهویندار و مهست

بهه واتهیه پیکه نیم و گوستی خۆم گهست

جینی چهند کهری کولکنه ئه گهر وایی بهههشت

یان چۆل و بیایان و کپه وهک له پی دهست

ریم کهوته گولستانه وه لای بولبولی مهست

به چریکه یی پی گوتم گهلی راز و مه بهست

تا گول نه وه ریوه تا لهشت نه بووه به گل

وهک گول به ده می، دم به بزه و پیاله به دهست

گیزی له‌خه‌یالات و گله‌ی به‌ختی ره‌شت
رابویره هه‌تا به‌جاری نه‌براه به‌شت
ده‌س بگره به به‌ندی سه‌ر و پرچی جوانییک
تا هه‌لنه‌وه‌شینراوه هه‌موو به‌ندی له‌شت

مه‌یگیر ده وه‌ره به‌خیری چاوی کالت
دل تینووه جه‌رگم ره‌شه چه‌شنی خالت
وا تۆبه به‌سه‌ریه‌کا شکا وه‌ک پرچت
بۆم تیکه مه‌یه‌ک له‌ره‌نگی کولمی نالت

بیرت دی عه‌بای پیوه‌بوو جی باری لمت؟

ئهو بیری له ده‌ریای پروپووچا نوقمت

ریشته له‌دواوه هاته‌دهر بوو به کلک

نینۆکی ده‌س و پیت خروپر بوونه سمت

ئه‌ی شووشه بنازم به دلی خاوینت

تاوم بده‌ریی به ئاوی خهم تاوینت

ده‌ستم بهر ئه‌دهم له ئاره‌زووی دوور و دریژ

مه‌یگیر له‌وه‌لا ده‌ستی من و داوینت

هاتوومه جیهان چم به چ کرد؟ تیگهی: هیچ

هر بنج و بناوانی جیهان دهرخهی: هیچ

پووناکی دهرم، شههم که فووم لی کهی: هیچ

نهینووکی دهسی جههم له بهردم دهی: هیچ!

باش ریگه ئه چووم یاخۆ گلابم رابرد

گهر دووره پهریز بووم و تهبا بيم رابرد

ترسم ههیه بۆم بپته ژمار رۆژی ژمار

ئهو ژینه که بی یار و شهرا بيم رابرد

رۆزگاری مرو تیا ژیاوو رابرد

ئاوی بوو به جودا چوو، با بوو رابرد

هەرگیز مه ئی و ابوو واچوو خوش نایه تهوه

گهر تال و زه بوون ژیاوی چابوو رابرد

لهو خویه که گهر دوون و زه وی به رپا کرد

ئهو روژه مه کوی دهر د و خه می په یدا کرد

وه ک رژد و چنۆک ههرچی به نرخ و جوانه

هینای به په له و گورجی ده خاکی راکرد

ئەم گۆزە وە کوو من بوو: دلدار و ھەزار

جاریکی دلی خوش بوو سەد جار خەمبار

ئەو ھەنگل و دەسگرە ی لە ملیا دیوتە

دەستی بوو زۆر خراوتە سەر ملی یار

بەس گێزبە لە ناو بینج و شەش و ھوت و چوار

مە ی فر کہ دەتاوییتەو وە ک بەفری پار

نەتزان ی لە کوپو ھاتگی رۆژی بەری

ناشزانی بەرە و کوپیە بەری پاشە ھەوار

سەرخۆش بە بە مەي، لە سەر دەراویژە کەسەر

ئەم کورتە ژيانە پي خەمانی مەخە بەر

بەس گيژ و نەزان و هير بە! خۆ توۆ زيڕ ني

ژيڕ خاک بکري، دووبارە بتهيننەوه دەر

پەنديکی منالە کەت بدە مامەي پير

با بازی بە خاک و گل نەکا، ژيري بەبیر

بيژنگي لە دەس دەرينە بەس داييژي

کەللهي سەري پاتشاه و مير و وه زيڕ

لهش ناسک و لاوچاکی وهها ههن کچ و کوږ

گول در که به رانبه ری بکه ی، بیکه سه دور

گهردوون که به دانسته ده یانکا، وه ک شیت

تیکیان هه لئه شیت و ده یانکاته وه قور

تاکه نگی خه ری کی پینج و چواران مه یگیر

دلخوشی بده به کوږی یاران مه یگیر

ژین کورته نه وه ی نایه نی خه م دابگرین

بوم تیکه به یادی چاوخوماران مه یگیر

خو لا مهده دهی باده که با بی مه یگیر

به رمال و جبهت گرهو له لا بی مه یگیر

گوی بگره له من هه رچی مه لا و شیخ گوتیان

ده گوئی مه گره! لات وه کوو با بی مه یگیر

جاریکی به مهستی عه ره بیکی پیخواس

نه بزانی له لۆکی هه مزه راساوه به داس

مه ی بۆیه جهرام کراوه، سا سه یری کهن

کورد بۆیه دهلی له هه مزه چی داوه هه بانس؟!

ئاي خۇزگە ببايه جيگه بۇ سانهويه ك

لهم ريگهيه دووره سوور و پيچ دانهويه ك

سەد خۇزگە لە پاش نەمان وە كوو سەوزە گيا

بکرايه لە گیل هومیدی هەلدانهويه ك

بۇ گۆزه كرين دە چوومه لاي گۆزه كەريك

سەد گۆزه بەمن پيگهني هەريەك لە بەريك

ئيمه ي وە كوو خۆت ئەبە ي سبە يني خۆشت

وەك ئيمه دەبي بە گۆزه لاي بي خە بەريك

راویره به سهر به رزی به نان و ئاو یک

سهر دامه نه وینه بو هه موو ناپیاو یک

له م زینه که ههر ده می که دیت و ده روا

مهردایه تی مه فروشه له پیناو تاو یک

هه و به سیه به یانه ههسته چاو کالی شه پال

گفتیکی شیرین بکه مهزه ی باده ی تال

کاروانی ژیان ده ئاژوی روو به نه مان

هاکا من و توش ده بینه وه خهون و خه یال

ئەم ژىنە كە رابرى، چ شيرين و چ تال

تووش بى بە مەرگ، چ دەر بە دەر بى چ لەمال

بى خەم بژى! خوش بە! پاشى مەرگى من و تۆش

بى پسانەوہ دىن رۆژ و شەو و مانگ و سال

بۇ بىرى بە ھەشت و ئاگرى كەوتىہ چال

خۆشتر لە خەيالى شيرنە بادەى تال

بەس ترس و ھومىدى بى نیشان و بەلگە

پيشينە دەلین: كەس بە خەيال نەبووہ بەمال

ئەو رۆژە كە مردووم و لە دنیا نايم

ئەوكاتە كە لەش تۆز و گلى بەربايم

خاكم بكنه گۆزەلە، بۆ مەيخانە

تامل پىرى مەي بكن لەوانەم رابم

لەم بى خەبەرى خۆمە كەساس و ماتم

بىھوودە دەبوورئ دەم و سات و كاتم

من بيم و نەيم جىھان وە كوو خۆى واىە

مەيگىر وەرە لىكى دەوہ من بۆ ھاتم؟

مه‌یگیر به دووچاوه مه‌سته کانت مه‌ستم

تۆم لابی له دووجیهان به چی دهر به‌ستم

هاواری له پیری ده‌ستگیره دهر ویش

من پیرم و تۆم ده‌وی که بگری ده‌ستم

گیراوه قورم خرامه قالب، خشتم

با دراوی یه‌کی ترم که خام، گشتم

چاتر له‌وه بم که هم له ده‌ستم نایه

خوا رۆژی به‌ری به‌و کله چاوی رشتتم

مه بکیر بگه پیم له بی مهیی مارووتم

توورم بده کوویهوه له دووریت سووتم

تورم له پهنا رهزان بکوئن! رهزهوان،

مهلبهستی له په لک و داری میو تابووتم

مه یخانه په رست نه بووم و تووشت کردم

بهو پیریه به ره و پیری نهوینت بردم

رووبینی که لیلاره تکا، توبه شکا

دینداری که رهنگاوی ریا بوو شردم

دلدارى چ ياره؟ فيره سهوداي كردم

بروانه له چاوى سوور و رهنگى زهردم

نرخى بزه يهك ياره له سهر ليوانم

پارسهنگه دلى گهرم و ههناسهى سهردم

جار- جاره پهنا به مهى ده بهم، ناچارم

خه مبارم و پيم ئه ليين كه تاوانبارم

خوزى وه كوو مهى درۆ و دزيش مهستى ئه كرد

مهرديكم ئه ويست كه بيگوتا وشيارم

داوه له کفر و چم له دین؟ من ژیرم

مه یخانه و مه بفرۆشه ته کیه و پیرم

ماره ت چیه؟ پرسیم له جیهان، که یفه گوتی

رووخۆشی هه والی تۆم و زویری، زویرم

رۆژ گه وره یه، چۆن به تۆپه قور و هیشیرم

زانام به گه لی نهی نی، خو ده بویرم

زۆر پر له گه واهیراته ده ریای بیرم

ده رخستن و شاندانی به کهس ناویرم

مه یگیر وهره بهرمال و جبهی دهفرۆشم

ریشم له گریو دهنیم و شهی دهفرۆشم

تهزیحی دهسم که داوی فیلبازانه

ههر کهس دهیهوی به چۆری مهی دهفرۆشم

مه یگیر وهره مهی ئال بده با بینۆشم

شهشدانگی بهههشت به شووشهیه ک دهفرۆشم

فهرموته لهپاش مهرگ بهرهو کوی دهمبهن؟

سهرخۆش که دهروم کیوه بچم دلخۆشم

دەسكارى خودايە خۆم و ئاكارىشم

بۇ ھەرچى دەچم لەدەستى ئەودا رېشم

ھېچ كارى بەدەس خۆم نىە ھەرچى دەيكەم

ئەو پېمى دەكا، ھېشتە گونابارىشم!

پاك ھاتمە سەر زەوى و دەرۆم، ناپاكم

خۆشىم كە نەدى ھەمپىشە بۆى خەمناكم

سوپراوى چەمم كلى دلى نىل داوم

زىانىشە بە بادا چووە تۆزى خاكم

چاومهسته ده ههسته بیرهلام خونچه گولم

ماچم دهیه بمدوینه مهشکینه دلم

لهم دهفری مهیهت کاسهیه کم بو تیکه

تا نهبووه به دهفر و کاسه و گۆزه گلم

مهروانه پهشیو و لیو بهبارم، نه کهمم

به رزم له ههژاریا چیاى سهر به تهمم

هه رکهس له سه ریکهوه خودا پیداوه

من خاوهنی شهشدانگی کول و دهر د و خهمم

سەر چەندی بلیی بە بەژن و بالا جوانم

پروومەت گۆل و چاوە ژال و لیو قەیتانم

وەستایی کە وای لە خاک و گل دارژتم

نیازی لەمە چی بوو؟ بوچی کرد؟ نایزانم

لەم پیالە وتی کە هاتە سەر لیوانم

شابووم و گەلی وەک تۆ لە ژێر فەرمانم

لە خوارنەو ما دەفر و پیالەم زیڕ بوون

وا ئێستە پیالەم و بە سەر خوشانم!

هاتن به دهسی خۆم نه بوو، هینایانم

دهرچوونه ده ریش چۆن و کهیه؟ نازانم

سه ده خۆزگه نه هاتبام، نه چووبام، نه ببام

له م گێره و کیشه دا ره حهت با گیانم

به خویندنه وه کراوه فرچک گیانم

زانسته مژیم و بۆته ئاو و نانم

حهفتا و دووساله بیر ده کهم، ده خوینتم

وا تازه ده زانم چ له هیچ نازانم!

کسانی مننه مهی که بی ئهوم، بی گیانم

زانم له دلایه بادهیه دهزمانم

هر نهو دهمه لام خوۆشه که مه یگێر بیژنی

هر دوو فیری دی، بلییم بهسه و ناتوانم

هاتمه سه رزهوی و له بهرچی چوونم؟

به رهوی چ بوو بو خودا نه بوون و بوونم؟

هاتووم و ده چیم بی وه بزانی بۆچی؟!

پاس مردنه کەش دووره ده زاوی روونم

مهى كووپه يهك و گوشت و مهزه و نانى گهنم

جوانى به تهنى له چيمهنى بيته كنم

ماچى ده مى مهى نوشى له سهرخوشيدا

وه بزانه كه مهزن و ميرى ئه و ناوه منم

چاوجوان ده مهرو تيرى دلم بتبينم

گول چين كه له سهر روومه تى تو گولچينم

داخم كه هه بى له گيزه لووكه ي مهرگه

وهك پهلكه گولى هه لده وه رينى زينم

ای خوزگه له مردنا به مهی شۆراوم

ژیر سیبهری مه یخانه یه کا نیژراوم

لن روژی قیامه تی منی دیتشه وه بیر

هیچ بۆم نه گهری، له چۆمی مهی خنکاوم

مبینی که خه مبار و کز و دامام

وا بیر مه که وه له مهرگ و کهس ترساوم

مردن که له ریمه، ههر ده بی، ناترسم

ژاکاوی ئه وه م به ئاره زوو نه ژیاوم

گۆزىك لهدەسم شكابوو، ئەو گريا بۆم

خەم داتنەگرئ منىش يەككىي وەك تۆم

زۆرجارى منىش وەكوو تۆ گۆزەم دەشكاند

تۆش رۆژئ دەبى بەگۆزە دەشكىي وەك خۆم

هيشتا لە بەهەشتا دەگەرا بابادەم

لەو رۆژەوہ من ھۆگر و مەستى بادەم

ئەو تلتە كە پىرى مەيفرۆش دەپرئۆئ

تۆزىكى بە زىر و گەنجى قاروون نادەم

سەرکۆنە کەران دەلین که مهستی بادهم

من گویچکه بهوان تهوس و توانجان نادهم

سەرخۆشم و مه یخانه په رستم بۆچی؟

هەر بۆیه که خۆ له خۆپه رستی لادهم

خوا داوی ئەناوه داوی ئەو با نادهم

دهعبایه کێ گرت و ناوی لێ نا ئادهم

راوی ئەوه، داوی ئەوه، دانهش هی ئەو

دهمخاته ته له و گه ره کیه خۆشم لادهم!

کاروانه ژيان، گهره ک به له ز بم، راکه م

میوانی شهوی دریزی ئەم ژیر خاکه م

گیانم دهرئه چوو، وتم وچانیک، فهرمووی

دیواری له شت شکسته چون بارناکه م

باههستم و چاومهست و مهییکی جوور که م

بهس زهردی خه مان بم و بهمه ی پروسوور که م

لاویچی بهرووی هۆشی بزۆزما ده م

با تاوی له خه و راجی له خۆمی دوور که م

نهم جاره په لاسی شهرم و دین پاره ده کهم

نهم دوردی هه ژاریهم به مهی چاره ده کهم

سی بهرده ده نیمه مستی بیری پیرم

کیژی رهزی رووسووری تری ماره ده کهم

کوا مهی؟ برهوی خهم و خه یال و خه وه کهم

وا روو به مهرگ گلور. نه بی ره وره وه کهم

له وخستی له خاکی له شی من ده پیژن

نیزیکه بچیته چینی خانووی نه وه کهم

هات و چوو به بیهوده منالی و جوانیم

پیر بووم و به بی داخه کهم و خۆزیا نیم

شاگردی زهمانه بووم و زۆریش چهوسام

وهستام له ههموو کار و له هیچ وهستانیم

مه یگێر وهره لام چ دهر به سی به دناویم؟

پاراو که دلم سیس و کزی بی ئاویم

مه روانه که پیرم، ده می سه رخۆشم که ی

پیم وایه شل و شهنگه نه مامی لاویم

زور کۆلکه مه‌لا و شیخ هه‌یه ری ده‌گرن لیم

لایان هه‌له‌یه له ژینی خۆشم بدویم

خزمینه‌! نه‌زانین چ به‌لاییکی زله

هاتووومه جیهان ده‌بی نه‌زانم من کیم!

داخم ئەوی دێر هات و ئەوی که‌وناران

هاوباهوشی مه‌رگن و له دنیا تاران

که‌س نایه‌ته‌وه به‌راهو ژیان لپی پرسم

له کوییه‌ بئه و باری هه‌واری یاران؟

هۆمامى ھەورگەرا بەسە ھەلكەى دامان

ئەو خەلكە بە تۆ پىدەكەنن، تىت پامان

ھەر لاشى ھەزارە و سەرى شا و خوونكارە

سوورى دەدەى و دەيكەيە دەفر و ئامان

گەردوون لە سەرىدايە خەيالى بۇمان

ھەروا دەگەرى بکۆلى چالى بۇمان

ئالە و شەوە بيبا، چ دەكا با بىكا

مەيگىر شەوى خۆشە تىكە ئالى بۇمان

کئی تاسبه دلنیايه بو مان و نه مان

ئهی مانگه وهره له دل دهراویژره خه مان

خوش مانگه شهوه، ههلی مهیه و مهی بینه

تاتیشکی نه داوه مانگ له گۆرخانه که مان

خوا دهردی که داناوه دهواشی دانان

مه یخانه به رانبهرن به دهرویشدانان

گهر باده نه بایه لهم جیهانهی پرخه م

تاویک نه ده مان ئهوانی زانا و دانان

هه‌سه بهسه پیش‌خواردن و مل کز کردن

مه‌ی تیکه بخۆین له باتی خه‌م بۆ مردن

ئاکاری جیهان ئه‌گه‌ر وه‌فای تیدا با

نۆرته نه‌ده‌مه‌ت له‌وانی زوو رابردن

ئه‌ستیره هه‌مووی ئه‌گه‌ر درشت و وردن

ئاوان و ده‌رۆن و دینه‌وه و لیک گردن

له‌برانه‌وه نایه‌هات و چۆی چوون و بوون

تا خوا هه‌یه ده‌ر ده‌مینێ زان و مردن

له نویتنی گلا په کور که نوستوو زوړن
به ربیر و خه یال که من، له بیرچوو زوړن
هرچندی که د پروانمه بیابانی نه بوون
سه د هیندی ته وانی چوون نه هاتوو زوړن

میندیک به خه یال له دین و ئایین ژیرن
لایه ک به گومان له بی گومانی گیرن
سایری ده بی تی بگن که هیچ تی نه گه بین
که متر له سه ری پیاز و په لکی سیرن!

مانگی رهمهزان نزيکه پيمان ئيژن

مهى ههرچى ههيه برپيژن و مهچيژن

من هينده ئهخۆمهوه له کلکهى شابان

مهست و کهله لا بۆى ده کهوم تا جيژن

زۆر کەس ههيه ههر دهويژن و نايپيژن

ئهو ئيمه بهگيژ دهزانن و خويان گيژن

گۆيا ئهوى کووپه مهى ئهکا دينى نيه

بۆ ئهو کهسى کووله کهى دهکا چى ئيژن؟!

كۆر خانە نشىنان كە لە بن سەرپۆشن

خۆرايى نىه وهها كپ و خامۆشن

نەى خوايه لە كام بادەيه دەر خوار دت دان؟

بپهۆشن و بۆ هەتا - هەتا سەر خۆشن

كۆر هەلكەنى من لە هيچ و پووچ دلخۆشن

خشتى گلى كۆنه مردووان دەفرۆشن

رۆزىش دى گلى من و ئەوان بكرى بە خشت

تا گۆرى هەزارى ترى پى داپۆشن

پیاوانی به ژیری و هونه ران دلخوشن

تامه زرو به ماست و دوشن و نییر دوشن

وا باشه ته گهر ده کری نه زان و گیل بن

کس گنژار و تووریش به هونه ران فروشن

چ کراوه به ری؟ نه تو هه لیدی نی نه من

لهو باره به راست نه تو کی ده خوینی نه من

چی بوئی ته گه رین له پشتی په رده یکه وه یه

گهر په رده نه ما نه تو کی ده نوینی نه من

ئەستىرە و مانگ و رۆژ لە عاسمانان

هۆی گىچەل و مشتومرى زانايان

چين و چ دەكەن؟ كيوە دەچن؟ چۆن هاتن؟

خۆشيان وە كوومن نەزان و سەرگەردانن

پىك نايە هەتا سەر لە جىهاننا گىر بوون

زۆر شىتتە بى با دە بژىم سىس و زەبوون

دەس بەردە لە كۆن و تازە و ترس و هومىد

دنيا - كە نەمام - تازە يە يان كۆنە بە توون

داخم گهلی یار و خوشهویستان مردوون

لهش خاکی نیوان کۆمهلی دار و پهردوون

چهشتمان له مهیهک هه موو له ناو کۆری ژیان

پیش ئیمه به دوو- سئ پشوو مهستی کردوون

بههره ی چ وهدهست کهوت له بوونمان گهردوون؟

قازانجی چ دیته ری لهوانه ی مردوون؟

هیچ کهس نییه لهم گیزه دهرمخا و بیژی

بۆ بوون و ژیان و مان و بۆ مردن و چوون؟

زۆرى وه كوو مهى قهزا و قهدهر چاند و دروون

بيھووده چ داگرم خه مى بوون و نه بوون؟

پيالئىكى پىرم له باده بو تىكه وه خوم

هه رچى ده بوو بئى و بئى هه موو هاتن و بوون

دلتهنگى هه بئى، ده بئى به مهى ژهنگى به رين

بو بىرى نه هات و هات چما خه له به رين

سووزى كه مه رگ ته پلى نه مانى ليدا

ئهن و تو ده گهل بابده مى هاوسه فه رين

شادی لەمەرایە، پنجی خەم خۆمانین

هۆی زۆر و کەمی و رەوا و ستەم خۆمانین

راستی و بەزەیی و بەرز و نزم بوون ئیمەین

قاشوولە شکاو و جامی جەم خۆمانین

دەنگ بیژ و کچیک و گۆشەیه ک پەیدا کەین

خۆشی سەر و دل لە ماچ و مەی داوا کەین

نە هومییدی بەزەیی کەس و نەترسی دواڕۆژ

با خاکێ بە با و ئاوی بە ئاگردا کەین

پرسی له مراوی ماسییه ک لا برژاو

کوا تازه بلیی به جوگه دا بیته وه ئاو؟

پنی گوت به مه چی؟ که ئیمه مردین، دنیا

ده ریا بی، تراویلکه بی، یان هه ور و ساو

هۆزان و بلیمه تان و بیر روون و پتسه و

بۆ بوون و ده چن؟ نه کهس ئهمی زانی نه نهو

تاریکه شه و نیک گه ران به بی ری و گیتز بوون

ئه فسانه یه کیان ئه هۆنی چاویان چوووه خه و

گەردوون که گەرا دژی نیازی من و تو

عاسمان به مه چی ههشت و جهوت بن یا نو؟

بمرم که لهشم به من چی هه رچی دهیخوا

میرووله له گلکۆ بی، چ گورگی که ژ و کۆ

وامانگه وهسهر کهوت له سووچی ئاسۆ

مه ی تیکه بخۆینهوه شهوئیکه و ئهمشۆ

دهس باوئ مالم، مهترسه مانگ ئاوا بی

زۆر دیتهوه سهر بدا له گلکۆی من و تو

دەر ویشیه کهمان کیسه یه کی بی بن بوو

مه یگپری جوان ریبه ر و پیری من بوو

پیم وایه له مه یخانه ده بی وهی بینم

ئه و ژینی له سووچی فیتر گه دا لیم ون بوو

خۆز گه م به که سنی نیشان و ناویکی نه بوو

له شوین پروبووچ خه یالی خاویکی نه بوو

نه ک وه ک من و تۆ کونده به بوو ناسایی

چاوی له قه لایه ک بوو که لاویکی نه بوو

هەر پنجه گولیکی سوور له گولزاری بوو

ئەو سووربیه خوینی دلی دلداری بوو

هەر پهلکه وەنەوشەیه ک له هەردی دەردی

خالیکه لهسەر روومهتی نازداری بوو

هەر خۆلی که دیت چ زۆر چ تۆز کالی بوو

کێل گەردن و کولمه سوور و چاو کالی بوو

شەرمی بکه تۆزی دەتە کینی بەرگت

ئەو تۆزه گلی روومهتی لیو ئالی بوو

که نجت دهوی ره نجی دهوی وا هات، وا چوو
کئی گول ده چنی درکی له دهستی راچوو
تا شانہ نه بوو لهت-لهت و جهرگی پاره
کهی دهستی به کاکولی جوانیکدا چوو

خه پیام که سهرت گهرمه به مهی دلخوش به!
دهس له ملی کچوله یه ک ده کهی دلخوش به!
دوا رۆزی هه موو شتیک نه بوونه و چوونه
وای دابنج ههر نه بووی، که ههی دلخوش به!

بئى دلبر و مەى تەمەن بەسەر چوون ھىچە

بئى رەنگى مەى و دەنگى بلوور بوون ھىچە

ئازاد و بە دلخوشى بئى چەند رۇزىك

رابطىرە لە ھىچ بىر مەكە! گەردوون ھىچە

خوينتالە خەم و دوژمنە خۇى لى لادە

خۇشى لە كەسىك لىوبەبزە و دلشادە

مەيگىر وەرە ھەر رەنجى لە دنيا كىشام

بەربادە، دەسا بىمگەيە خۇت و بادە

لام بیره که چین نهینی پشتی پهرده

هەر بیره وهری کاس و به داخ و دهرده

نه فسانه یه کی دوور و دریزه و بی بن

دهستی به ره بو پیاله، دهست لهو به رده

لهی ته کیه نشین شیخی به سوره و توره!

پیت وانه بی هەر مهستیه، کارم زوره

من خوینی تری ده مژم و تو خوینی هه ژار

جوابم دهر وه کییه پتر خوینخوره؟! .

لیم بۆته مه تهل بههسته جیگه ی حووره

ههنگوین و کهره و شیر و مه ی و کافووره

با ئیمه به مه ی لیره بههستی ساز دهین

تا پیای ههزار دهگاته بهغدا دووره

تا باغی گولی بهخت و جوانیت له بهره

سهرخۆش به دلت خۆش که چ وهختی کهسهره؟

ئهو رۆژی له دهس دهچی وهگیر نایهتهوه

چهپ گهردی زهمانه دوژمنی قهستهسهره

زیر گهرچی نه سهرمه یانی پیاوی ژیره

بی دراو و هه ژار له سهرزه وی یه خسیره

دهسته نگیه وا وه نه وشه مل خوار و کزه

گول پیده که نی، له باخه لیدا لیره

دهرویش وهره! ئەم حا و حووت بی خیره

دهم به سته ی و تۆزاوی وه کوو گاگیره

خوا چاوی له دهستت نیه رۆژووی بدهیه ی

ژیانیکی که پیتی داوی به مه ی بسپیره

بشبووبی وهفا، ئیسته وهجاخی کویره

کئی راسته لهوانی دیوته؟ بهک بژمیره

هر کووپه مهیه ههوالی دلپاکه و بهس

بی فیله، مهترسه خۆتی پی بسپیره

کئی رهنجی ژیان ته کیشی ئازایه کویره

بارانی له زیندانی سهده فدایه، دویره

پیاو بو خۆ بمینی مالی دنیاشی دهبی

پێوانه ههلیک بهتاله زۆرجاری پیره

نه‌ی خوییه له کارت سه‌ری زانا گێژه

شیرنایی ده‌نییه ده‌م ده‌لیی مه‌یچیژه

خۆت جوانی دروست ده‌که‌ی ده‌لیی مه‌ییینه

پیاڵیکی پراوه، لاری که و مه‌یرێژه!

له‌م هاتنه‌ بیهوده‌یه بیرم باشه

سه‌رباری خه‌مان بیر و خه‌می ئەو لاشه

مه‌یگێر و هره‌ قۆل هه‌لکه‌ گلینه‌ت بییه

خه‌م چلکی دله‌ به‌مه‌ی بشۆرین باشه

وا چاخی گولە و دار و دەوەن گولپۆشە

دەرویش وەرە بەرا! وەرگرە مەى! بىنۆشە

بەروانە لە گول بە ئەقلى تۆ پىدەكەنى

بۆ بىرى جەهەندەم دل و رووت ناخۆشە

مەيخانە دەگەل هەمدل و هەمدەم خۆشە

دەم بۆ دەم و دەستى بەرى بۆ مەم خۆشە

زگ کووپە نىيە لەمەى جمەى بى دەم و ژەم

بۆ لەمپەرى خەم، دەم-دەم و كەم-كەم خۆشە

ههوساری به دەس خۆته خراپه و چاکه

هۆی خۆیهتی ههركهس گهشه يان خهمناکه
بىچاره تره لهتۆ ههزار جار گهردوون
بهس سووچ و ههلهت له سوکری گهردوون راکه

راستت دهوی کاکه؟ لیم بیسی چاکه
جوانیکی په یاکه، بادهیهک پىداکه
خوا کاری جیهانی کرد و لى بۆوه ئیتر
له سمیلی من و له ریشی تۆ بىباکه

پیشی من و تۆش رۆژ و شهویک بوون کاکه!

گهردوون له گه رانا بوو وه کوو ئیستا که

له م سه رزهویه له هه ر جی پی وه گویزی

خۆل و گلی چه ند چاو و دلّه ئه و خاکه

خوینتالت ئهوی؟ ئیسکی گرانت گه ره که؟

بۆ ته کیه بچۆ که دمرد و ژانت گه ره که

مه یخانهیه جیی لیو به بزه و رووخۆشان

مه یگپری بیینه گه ر ژیانته گه ره که

مه‌یگیر به‌سهرت پردی سیراتیش که‌له‌که

سه‌یرانی به‌هه‌شت سه‌یری دوو چاوی به‌له‌که

زۆرم له‌خودا ویست و که‌میشی نه‌گه‌یی

ههر تۆبه‌یه‌ ده‌مداتی ئه‌ویش نه‌مگه‌ره‌که

رامان و کزی به‌سه‌ وه‌ره‌ مه‌ی تیکه

وه‌بزانه‌ هموو کاری جیهانت ریکه

خۆت دانئ له‌سهر په‌لکه‌ گولیک ئاونگی

مه‌رگت به‌گزنگیکه‌ ته‌مه‌ن تاویکه

نہم گؤزه که جی ئاوی کریکاریکه

چاو و دلی چهند وهزیر و خوونکاریکه

هر پیاله مه یه ک به دهستی سهر خوشیکه

که للهی سهر و میشکی ژیر و وشیاریکه

دنیا به دهسی دهسته کهر و گاییکه

هر جاشه که ره وهزیر و پاشاییکه

دیندار به کهسی ده لین نهزان و گیزه

هر کهس که ده لین کافره، زاناییکه

مه یگیر وهره بۆم تیکه دلم زۆر تهنگه

کێ باشه؟ هه موو کهس ده رووه و سه د رهنگه

با مه ی بپهرستین و ئیتر واز بیینین

تا وا بی موسولمانه تی شهرم و نهنگه

چیته له گه ل ئه م جیهانه که وتوو یه مله؟

بایی، که ده لێن به خته وهره و جیگه زله

که م پال ده وه ره شمالی له شت تیک ئه ته بی

ئه ستونده کی کرمۆله په ت و سنگی شله

پیرم و ئەوەتەى لەبیرمە ژینم تالە

هەر خۆزگە بە پارە و گلەیی لەم سالە

لەمنت کهوئى مردن دەیهوئیم های مه یگیر!

دوا کۆچە دەفریام خە دوامین پیالە

خۆ دوورە کتیب بگرە گەمەى مندالە

ژیر بیری لەسەر شەراب و لیوی ئالە

هۆشت بی هەتا خوینی نەرژتووی گەردوون

تۆ خوینی کچی رەزان برێژە پیالە

بوولیلله که هات، مه پرسه کهنگتی ساله
مه ی فر بکه له خورینی به تاس، به پیاله
شیخ وازی له ههنگوین و گهزویه و من مه ی
مه ی تاله ده بی هه ق بی، ده لین هه ق تاله

هه رکه س که ته واوه ناته واوی ماله
کی خیوی کولاو و کاله بوخوی کاله
خوینتاله هه تا ملان له ناو شیرنایی
کی رووگهش و خوین شیرنه زینی تاله

نهم بادیه گیانه چۆته لاشهی پیاله

وهک من به پرواله جوان و ژینی تاله

نهم شووشه مهیهی که تۆ دهلیی پیده که نی

فرمیسکی ههژارانه له خوین دارماله

بو ئاوی شهوی گۆزه شکاوێک لامه

فرمیسکی وشک نابنه وه، بی ئارامه

کهلهی سهری شا و دهست و پلی دهرویشه

تیکه له بووه نازاندری کامهی کامه

مهى بيره وهرى چاخى جوانى خۆمه

هاوراز و گلەى رۆژ و شهوانى خۆمه

تاله وه كوو چاوه كه م له دوورى ياران

تاله و به له زهت وه كوو ژيانى خۆمه

وا باشه په نا به رينه بهر مه يخانه

حه فتا و دوو ميله ت به مه چى شه ريانه؟

كه وتوونه بيا باني نه زانى، بى رى

كوپرن، له شهوى ره شان و خو ليكدانه!

گەردوون مەيەكەي مەرگە، جيهان مەيخانە

دەرخواردی ئەدا هەرکەسێ لێی میوانە

بینۆشە بە رووی خۆشەووە گەر نۆرەت هات

جەژنیكە شەپۆریكی دەگەل یارانە

مەيخۆر كە نەبن كاول ئەبن مەيخانە

خوینی دەهەزار تۆبە لە گەردنمانە

بەخشین چ دەكا ئەگەر گوناھباری نەبێ؟

لە گوناھەووە بەخشین و بەزەي خوا جوانە

زستانه ههتا روو ده که مه مه یخانه

هه لاسکی گوله و له دهوری ئاگردانه

وه دیاره نه یاری جوان و روو خوشه جیهان

تۆله ی ده می پیکه نینه ئه م سووتانه

دوو رووی به سه، رووده که مه مه یخانه

ئه م ریشی سپی به مه ی برهنگی جوانه

پیوانی ته مه ن گه ییشه هه فتا، تا که ی

خۆم هه ر وه کوو هه م نیشان نه ده م شیتانه؟

وا جيئرنى بهراته و شهوى رۆزى دانه
سهركارى خودا گهرمى گهز و پيوانه
مه يگير بهشى من وهر گره خوم سهرخوشم
تا رۆزى مهرگ جيگمه مه ئهم مه يخانه

ههر خاكى ههيه خۆلى لهشى يارانه
ههر چاو و دلى دلبر و دلدارانه
وهك ئاو كه بهور خۆل و گليش ههلبگرى
تا رۆزى ههشر تهوژمى خۆينبارانه

چاوبهستی فهلهک دهستی بریم کویرانه

خستمیه جههندهمیک و ناوی ژیانه

دهردی مه ته گهر نه هاتوان بیزانن

روو ناکه نه ئەم خهیمه شره ی خه مخانه

دلتهنگی مه رگ نابئی ئەوی لیزانه

ئهم مانه وه مان و چانی راگویرانه

تیر سهیری گولت نه کردوووه بوته وه گل

له شوین گولنه ورۆزه گه لاریزانه

حەیفم لە دڵی دێی که بەبێ سووتمانە

دڵداری تیا نە کردوو هیلانە

هەر رۆژی که بێ دلبەر و بێ دڵداری

بێ نرخە، پر و پووچە، زیانی ژیانە

خاکی که لە ژێر پێ و پلی شوانانە

سنگ و مەمک و کولم و دەمی جوانانە

هەرخشتی لە لا قوژبەنی دیواریکە

یان شانی وەزیرە یان سەری سولتانە

لەم جەغزە کە شوینی هات و چۆی هەمووانە
بێ ژێر و سەرە و دوور لە پۆان و سووانە
کێ زانی لە کوپۆە هاتوو و کیووە دەچی؟
هۆزان و نەزان وەک یەکە، سەرگردانە!

گۆل یاخە دەکاتەو بەرانبەر بە شنه
بولبول دلی خوشە کەوتە ئاواز و قنە
تا تۆش و گولیش نەبوونە تۆزی بەربا
مە ی بینە لە گولزاری بخەین باروونە

تازم که به کهونه مهی، جیهانیش کهونه

زۆر لاش و سهری تیوه درائهم تهونه

چون هاتی؟ چلون دهچی؟ چلون بووی و دهبی؟

خه و داتنه گری و هکوو خه یال و خهونه

هه رچیکی هه لی، بهشی له ئاوا بوونه

سهر کهوتنی هه وراز و به رهوزیر چوونه

شین بووی له زهوی، پی ده گهی و ده تهپیری

ئاشیره خودا و ئاشه کهشی گهردوونه

په نجهی گولی روومەت گوله کم گولچینه

په رژینی به گول، گول له گولم په رژینه

تا شینکه له گۆره با به به یه کتر شاد بین

داخۆ چ دەمی له دەوری گۆرت شینه؟

مهی تیکه هه رایه پیم ده لاین بی دینه

چۆن رهنگی بهرم؟ په رۆم له هه شدا شینه

بهرماله گوناوه پۆشه کهشم وا شر بوو

هه لناگری ته قه ل به باری بیکه یین پینه

به خشين له گوناوه و هه له چاوپۆشینه

تۆ چون هه ره شهت به ئاگرى پرتينه

بمبه خشى به نوێژانه وه كه سمان له كه سه

به گوناوه وه بمبه خشه، ده ليم به خشىنه

مه يگير وه ره دهس مه گيره وه مه ي بينه

مه ي ژينه له ناو لهش و له ره گدا خوينه

كئ ديتى شتيك كه ئاگر و ئاويشه؟

مه ي ئاوى ژيانى مه يه، خه م سووتينه

بايى مەبە بە ژيان و كەمى رامىنە

زۆرى وە كوو تۆ ئىستە سەتى لە شوينە

دلخۆش بە ھەتا ماوى مەرگ وا لە كەمىن

تا تۆش نەرفىنراوى بەشت برفىتە

بىھوودەيە بەس لە سەر مە خۆ بنوینە

بگرە و بكوژە، كۆ كەرەو، بستىنە

سەركارى مەرگ گەلى لە تۆ زۆردارتر

دەتگاتە سەر و دەلى بەشى من بىنە!

نازداره! بهاره، سهوزه‌یه، دهم‌ئاوه

کوا ده‌فر و پیاله مه‌ی؟ دل‌م ته‌نگاوه

گه‌ردوون گه‌لی و ه‌ک تو و منی سه‌دجار-سه‌دجار

به پیاله دروست کرد و له به‌ردی داوه

نهم بوون و ژیان‌هی هه‌یه چۆن پروویداوه؟

ئه‌نجامی چیه و بو‌چیه؟ چی به‌دواوه؟

هیچ که‌س نه‌بووه و نیشه به‌راست بیزانی

هه‌ر که‌س به‌ خه‌یال شتیکی بو‌هه‌لداوه

هەر کارى دەگەم رۆژى بەرى نووسراوه

بۆ چاک و خراب خا قەلەمى لىداوه

پرسىار و گوناھى کردەوهم بۆ لە منە؟

نووسراوه، دەبى بىگەم؛ ئىتر چى ماوه؟

گەردوونى چەوئىل هەر بەچەپى سووراوه

هەر بۆيە ئەوى راستە تىنا داماوه

بروانە لە هاوالەتى شووشە و پيالە

خوين کەوتە نىوان و لىو بە لىو چەسپاوه

رؤيىن و زەمان پەشىو و ئالۆزاوہ

سەد گەوھەر و دور يەككى لى نەسماوہ

داخى بە دلەم ھەزار وشە و بىرى چاك

كەر بوونەتە لەمپەر و نەبىژراو ماوہ

دەيم پىرى لە ميخانە سەرى دەخولاوہ

ناترسى؟ وتم، كە بمرى؟ چىت بوماوہ؟!

لەرمووى وەرە پىداكە! گەلى وەك من و تۆ

رۆويشتن و كەس نەھاتەوہ لەو لاوہ

چاوجوان وهره لام، به خهم بلی بهو لاه

لیم هالی ههتا داوی ژیان نهپساوه

نهورۆزه چهمن سهوزه دهمی سهرخۆش بین

تا سهوزه له سهه گۆره کهمان نهرواوه

کی رۆژی بهری قوری منی شیلاره؟

کولکه و مههزم به کام تهشی ریسراوه؟

کارم که یهکی نهگرت و لیم ئالۆزا

سووچم چیه؟ لای خۆتهوه ههلیچراوه

دنیات به خه یالی خو له توربین ناوه

زیزرت ههیه عه رزت ههیه دیمه و ئاوه

نه و رۆژی مهرگ سهرت ئه دا سهر به سهرین

ههر دوو گهزه خاکی گۆر و توپیک جاوه

له م کۆنه سهر او په رده که دنیای ناوه

شایی له بهریک، شینه له پینسه د لاوه

له م خوانچهیه بهرماوی ههزار جهمشیده

گۆره و گهلی بارامی تیا نیژراوه

لہم ریگہ دریژوہ کہ مہرگی ناوہ

کئ ہاتہوہ باس و خہبہری ہیئاوہ؟

وہستان لہ دووریانی نیازی پروپووچ

بیھوودہیہ، ہہرچی چوو نہہاتہ دواوہ

ہہر دہرد و کول و ژانہ ژیانہ ناوہ

تؤ بہفری گہلاویژ و مہرگ وہک تاوہ

ئہو تاوہ تیا ماوی مہتاویؤہ بہ خہم

کوا ئاوی تری؟ ہیمی جیہانیش ئاوہ

لہم خانہ دوودہر گانہ کہ پیت تی ناوہ

ہاتووی بہ پہلہ و دہ چیہ دہری لہو لاوہ

ژینت بہ خہفہ تباریہ مہر گیش سہریار

پیت وایہ نہ دؤراوی؟ خہ یالت خواہ

کہردوون چتہ؟ کئی بی فہرہ رووت لی ناوہ

تیر و تہسہلہ و بہریکی پر لہ دراوہ

بی شیو سہر ٹہنہوہ ہہزاران زانا

بمبورہ! ٹہ گہرچی پیری، بیرت خواہ

هەر سهوزه كه تازه له دهم ئاوى پرووه

وهك تازه خهتى له لىوى لاوى پرووه

ههنگاوى له سهر شىنكه به پاريز دانى

ئهو شىنكه له خاكى مهسته چاوى پرووه

بارانه دلـۆپىكى رژا ده رىاوه

خۆلىكه گهر و خولىه له بهردهم باوه

ئهم هاتنى ناو ژيان و چوونهت چۆنه؟

ميشووله يهك و تۆزى گهرا و گه رىاوه

خشت پیژی ههتا کهنگی به سهر ده‌ریاوه

ئاخ چه‌نده رقم له بت‌په‌رس هه‌لساوه!

کابرای که ده‌لی ده‌چته جه‌هه‌ندهم خه‌یام

چۆن زانی؟ چ دیویک خه‌بهری پی‌داوه!؟

خوینتالی مه‌لا به ریش و په‌شم و جبه‌وه

ئه‌مرۆش له ده‌ست ده‌چی به بیری سبه‌وه

زۆر وشکی ده‌بی به ده‌سته‌چیه‌ی ئاگر

فه‌رموو وهره مه‌یخانه ده‌می ته‌ر ببه‌وه

خوو بهس بده خه و که هۆش و بیرت پتهوه

رابویره ژیان به مهی ئە گەر رۆژ و شهوه

مردن که برای گهورهیه بۆ خه و هەر دیت

ئو کاته له ناو نوینی گلا تیر بخواهوه

دهرد و خه می من که هیشته نه براوه تهوه

خۆشی تۆ که دهنگی له جیهان داوه تهوه

ههردووکی دهچی نه ئه و ده مینیت و نه ئەم

گهردوون له گه ره و ههزار ته لهی ناوه تهوه

مەيگىر وەرە بۆم تىكە ئەوا نىوہ شەوہ
بەس بىرى لە مزگەوت و كەنشتان بکەوہ
دلتنگی جەھەندەمى و بە ئاواتى بەھەشت
دايناوہ خودا كويندەرى بەس ليكىدەوہ

شىخ ويستى لە دەردى يار و مەي چا بمەوہ
بۆ ژينى لە پاش مەرگ ئەشى پامەوہ
نازانى كە بۆچ ھۆگرى يار و بادەم
پىم خۆشە لە حەشرىش دەگەلى پابمەوہ

خۆلی له شه کهم به تایبه تی خپر که نه وه

مه ی لی بدن و باشی ته رو بر که نه وه

خشتیکی بیژن له مه به لکوو جار یک

مه یخانه که لینیکی به من پر که نه وه

چم بیستوو له جیهانه یان چم دیوه

زانیومه چیه، هیچ نه بی نیوه و نیوه

مردن چیه؟ هه رچی ده کهم و ده کریتم

شیواوم و سه ر نابه مه دهر له و شیوه

مردووی بهره مه‌یخانه روحی تیدایه

ئهو بونی له مهی دی نه‌فه‌سی عیسایه

ده‌رخونه که ده‌خریته سه‌ری کوویه‌ی مهی

تاجی سه‌ری سه‌د کاوس و جه‌م هیژایه

چاوم له لکی هومی‌ده بۆم دانایه

ئه‌ی خۆزگه که داشده‌هات به‌ری هه‌بوایه

زیندانه ژیانم ده‌ره‌تان نابینم

ئالۆز و گری پووچکه‌یه ئه‌و هه‌ودایه

مه یگیر وهره ئهم هۆشه به کارم نایه

مردن ره شه باییکه ژبانم کایه

بۆم تیکه له گۆزه ی مه یه کهت ها کا دیت

گۆزینک له گلی منیش له ناو کلدایه

شووشه ی مه یه کهت بۆچی برژاندم خویه

وه ک شووشه نه شه و دلت شکاندم خویه

مه یخۆره منم که چی یه کئ تر ده گری

بمبووره له په رده دا که باندم خویه

نہم ہاتن و چوونی ئیمہ چی لہ دویاہ؟

کئی وا ہھیہ لہم گلؤلہ ہہلکا تایہ؟

نہم لاشہ ہہموو دہ کہونہ ئاورگی نہمان

سووتمانی وہہام نہدیوہ؛ دووکہل نایہ!

نہی خوایہ چ بیئ وہفایہ ئہم دنیاہ

دہرد و رک و کینہ گشتی ہہر لہم رایہ

بروانی لہ ناو دلی رہشی خاکی رہشا

زور گہوہہری تیدایہ کہ نرخی نایہ

بیر کەم بتهنه! رایه له کەت بی پۆیه

مه‌ی رۆکه له کووپه چ ره‌وای رۆرۆیه؟

ئه‌مرۆ که به‌ فیز و قۆزی سۆزی تۆزی

بارده‌له! پیت وابوو جیهان بۆ تۆیه؟!

هه‌ر بینه‌به‌ره و هه‌لخول و هات و چۆیه

گوئ هه‌لخه هه‌موو ده‌نگی بژی و رۆرۆیه

خه‌رمانی ژیانه سووره گه‌ردوون سه‌رکار

رۆ کردن و پێوانی مه‌یه له‌و کۆیه

گاییکه له عاسمان و ناوی کۆیه

گاییکه ده لاین هه لگری هه زرد و بۆیه

سهیری که ره گهل بکهی له ناو ئهم جووته

گهر ژبیر و بهبیری سهیری خۆش بۆ تۆیه

دۆستیکی به راستی خه مره وینمانه مهیه

ئیتیر هه موو دۆستایه تی دنیا گه مهیه

چاخی گول و یاریکی گوله ندام و مهیه ک

رابویری به دل ده میک، ژیان هه ر ئه مهیه

پشکوتووہ گول چ دیمہنی شہنگی ھہیہ
مہیگپر وەرہ بۆم تیکہ دلم ژہنگی ھہیہ
بەس بۆم بلی چیرۆکی بەھەشت و ھۆری
خیوہ و جنہ رەنگی نیہ ھەر دەنگی ھہیہ

دنیاہ لہ کہو دە! بیگونناھیکی نییہ
کەس بی ھەلە نەژیاوہ لہ سەر ئەم زەوییہ
من کردە خراپ و تۆش خراپەم تووش کەئ
جیاوازی لہ نیوان من و تۆ خوایہ چییہ؟

۱۹۳

هەر رڤيه بریم گشتی هه له و لاریه

وا دیمه په نات باری گوناھم پییه

بمبه یته به ههشت ئه گهر به نوێژ و رۆژوو

سهودایه، ئیتر به خششه کهت له کوئییه؟

۱۹۴

مه یگێر وهره مه ی بیته زه بوونی بوچی؟

با پێکه نین داخ له دهروونی بوچی؟

کێ پرسى به تو کرد له نه بوون و بوونا؟

بیهووده کزی بوون و نه بوونی، بوچی؟

مه یخۆر مه به تۆ چی؟ تووره ی بوچی؟

تۆ بوچی به زۆنگی خه می مندا روچی؟

چیت داوه له ئاکاری ئه م و ئه و کاکه؟

باشتر ئه وه یه که خۆت بزانی تۆ چی؟

مه یگێر وه ره گا زهوی له پشته، به مه چی؟

باده م بده یه جند و فرشته به مه چی؟

مه یخانه یه کم نیشان ده ئه وسا دنیا

مزگه وته هه مووی، دێر و که نشته، به مه چی؟

ژیانت چیه؟ تا چووک و شلی، شاگردی

وهستای که گه یشتی، پاشی: پیری، مردی

پوختایی وتار له من بیسی باشه:

تۆزیکى له خوۆل بهرز ببووی، با بردی

مه ی تیکه وه خوۆ دهرفته؛ هاکا مردی

له م ژیرگله بی هه وال و بی هاودهردی

وا پیتی نه لیم شتیک له لای کهس مه یلی

نابیته وه گول په لکه گولی با بردی

بی خەم بە! ژیان هەلیکە هاکا مردی

تاویری مەرگ گلا و لە بنیا وردی

نازانی لە کوپۆه ناردرای؛ سا بە خودا

ناشزانی مەرگ کە مردی، بۆ کوپی بردی

گەردوون وە کوو دیو بەراوە ژوون ئاکاری

هاوالی نەزانانە، دژی زانیاری

مەگێر وەرە هۆشم بەرە بە لکوو جارێک

لێی تیک چی، بەلای ئیمە بچەرخی باری

گەردوون که به زانیاری بکرده کاری

چۆن وا پرنه بوو له هیچ و پووچ و خواری

که ی راسته ههژار و لێو به بارن زانا

بئ مێشک و کهریش له زێره نال و باری!

گەردوون وه کوو منداله له بهر بیکاری

خستینیه دهڕی وه ک متهوموور بو یاری

تاویکی له بهردهستی ئهوا دین و دهچین

دهخرینهوه سندوقی نه مان یه کجاری

ناچاری ئەشی یاری مەرگ ھەلبەگري

ناشی ھەموو دەم لەترسی مردن بمری

خوین و رەگ و پیستیک و دو-سی ئیسقانیك

وہبزانہ نہبوون، بۆچیہ خەم دادەگری؟

خەم بۆچی لە سەر بوون و نہبوون دادەگری؟

دوارۆژ چیه کە ی دی؟ چتە وا بۆی دەگری؟

منە ی فرکە مەترسی بە قەرز، نازانی

نیوانی ھەناسە یە ک دەژی یان دەمەری؟

رابویره دلت خوش که چما خهم له بهری

دورفت له دهست ئه گهر نه دهی به خته ودری

یه ک جاره که دروایه وه هه لناده یه وه

هۆشی بدهری مروی، نه سهوزه و که وهری

زستانی ژبانه واقه لی مهر گه قری

پیری مله یه ک بوو ره گی لاویمی بری

بالداری جوانیم له لکی ئاواتم

هاواره له من چ زووبه زوو نیشته و قری

نەيخۆي و نەپۇشى ئەدى بۆچىت كۆشى؟

سەرقالى شەو و رۆژ دەكپى و دەفرۇشى

ليو تەر كە بەمەي لىئوى كچۆلىك بىمژە

ژىر گل ھەر ئەبى، پەرۇشى يان دلخۇشى

ئۇخەي كە نەما باوى خەيالى خالى

مەيگىرى دەبىنمەوہ بە بادەي ئالى

گىرەي رەمەزان بەربوو، ئەوا جىژن ھات

دەمبىنى لە دەم گا و كەران دامالى

شيخى به ژنى خراپى گوت بى شهرمى

بۇ ھەرچى دەست بۇ بەرى ساز و نەرمى

پىي گوت بەلى من وە کوو ديارم ھەر وام

تۆش داخۇ وە کوو نیشان دەدەي دلگەرمى؟

پرژاندى ھور لە دەشت و دەر بارانى

بى مەي بى دەمى تامى ژيان نازانى

وا ئىمە لە سەيرى سەوزەزارىن داخۇ

سەوزەي گلى ئىمە كى بكا سەيرانى

گهردوون بهدزی دوینئی له لام درکانی

ههرچی بهسهرت دئی له دهس ئیمهت زانی

لهم چهرخ و خولهمدا دهسهلام بوایه

خۆم ئیسته رهها دهکرد له سهرگردانی

رابرد تهمنم ههموو به نافهرمانی

نهینووکی دلم له چهوتی ژهنگی هانی

هیشتا به هومییدی بهزهیم چون ههرگیز

پیم وانهبوو دوانی، ههر به تاکم زانی

رأبویزه دلت خۆش که چما خهه له بهری
دهرفهت له دهست نه گهر نه دهی به خته وهری
یهک جاره که دروایه وه هه لناده یه وه
هۆشی بدهری مروی، نه سهوزه و که وهری

زستانی ژیانه واقهلی مه رگه قری
پیری مله یه ک بوو ره گی لاویمی بری
بالداری جوانیم له لکی ئاواتم
هاواره له من چ زووبه زوو نیشته و فری

مه‌یخوره‌وه نی و له ئیمه هاتوویه گمه‌ی

خۆشت به‌دزی هه‌زار دزی و حیزی ده‌که‌ی

فیزمان به سه‌رالی مه‌ده مه‌ستی ناکه‌ی

هه‌ر کارێ ده‌که‌ی هه‌زار که‌ره‌ت خۆزگه به مه‌ی

ده‌ستم که برۆیابه خودا ئاسایی

گه‌ردوونێ ترم ده‌خسته روو سنانایی

به‌دبه‌ختی به‌شی نه‌زان و نامه‌ردان با

دلخۆشیم ئه‌دا به‌رانبه‌ری زانایی

جوانی به په له و به بې نه وه ستان روږی

روژگاری ژيان وه ک شهوی مه ستان روږی

ئهم ژينه که هر ده میکی دنیای دینا

داخم که به بیهووده له ده ستان روږی

مه یگیر مه یه به رباری خه مان، مه ی بابی

چا نابی جیهان به ئیمه، با دل چابی

چت دیته به ری له ری ژيان گوی مه ده ری

هر گیز وه کوو ئاواتی دلی که س نابی

چۈن تۆبە لە مەى دەكەى ھەتا مەى مابى

ئەو رۆژە مەخۆرەوہ كە پەيدا نابى

نەخوازە بەھار و چىمەن و دىمەنى گول

تۆبەى چى؟ ھەزار تۆبە لە تۆبەى وا بى

يان دەچمە بەھەشت ھۆرى لە دەورم كۆ بى

يان ئاگرە جىگەم بە چزە و بۆسۆ بى

جوانىك و مەى و نەى و بەھارىك بۆ من

چىم ناگەرە كە، قەرزى بەھەشت بۆ تۆ بى!

گیا شینی به هاران هه ره تی خونچه وه بی

لات وایه به ههشت ئه گهر هه بی وه ک ئه وه بی؟

مه یگیڕ وه ره تا به ههشتی دنیا ماوه

ههشتیکی له مشتته بینه نه ک نو بی، نه بی

بو ژانی دلان ههر مه یه ده رمانی بی

زانا ئه وه یه تامی له مه ی زانی بی

ئهو کۆنه په رو ی لیوی له مه ی پی ده سرن

به رمالی هه زار سو فی به قوربانی بی

فہرمووتہ عہزبم ہہیہ ترسوو لی بی

لہم گفتمہ دہبی ٹہوی بترسی کی بی؟

تو رہحمہتی، لہ کوئی بی، عہزاب بیکارہ

ٹہو جیہہ کہ بی تویہ دہبی لہ کوئی بی؟

دلبر کہ بمانداتی مہییک و ماچی

بہرمال و ردین بہ توونی ٹاگردا چی

دلتر لہ جہہندہما بی، سا دہر کی بہہشت

گیراوه بہ قور تازہ کہسی تی ناچی

ئەو جوانە كە خۆم دەلیم بە تەنیا جارئ

باوەش بە یە كا بكەین لە دەم رووباری

چیمەن گۆل و سەوزە پۆش و ئیمەش سەر خۆش

بیم وابئ بەهەشت وایە، بەلام ئیبارئ

تا هەل هەیه دلخۆش بە! ژیان رادەبری

لەم خانووە رەشە ی لەشە گیان دەردە کری

ئەم كاسە سەرانی كە دەبینی سۆزی

ژیر قاچ و قولى كاسە كەران رادەخرئ

تای ماشه‌ری ژین به بی وچان هه‌لده‌گری

زانا ئه‌وه دلخۆش ده‌ژی بی‌خه‌م ده‌مری

مه‌یگێر خه‌می چیه‌ به‌ سبه‌ینیی قیامه‌ت؟

بۆم تیکه‌ هه‌تا ده‌رفه‌ته‌؛ شه‌و راده‌بری

زانا له‌ جیهان که‌سیکه‌ خه‌م دانه‌گری

دلته‌ر بژی، وشکی له‌ دلا رانه‌گری

تا سواله‌تی ژین به‌ به‌ردی مردن ده‌شکی

ده‌ستی له‌ ملی شووشه‌ و یار لانه‌گری

ئەم خەلكە لە كارگای خودا دیتە دەری

هەر کاری ئەویشه سیس دەبی و هەلدەوری

ئەي خوايه! ئەگەر باش بوو لە پای چی نەتەهیشت؟

گەر پووچ و چرووکه کینە کردووێه بەری؟

چاوجوان نەدەمی خەوێ دە هەلپینە سەری

مەي تیکه له کووپه چەند قومیکم بدەری

هاکا قوری خاکی من و تۆش هەلشیلن

بکرینەوێه کووپه مەي له کن گۆزه کەری

دلخۆشی دەدا مەي و دلي خەم دەبەري

فرميسكى رەزانە، ئەشكى خەمبار دەسپري

زۆر سەيرە لە لام كەسيكى مەي دەفرۆشي

چي چاتري پي دەكپري؟ مەگەر مەي بكپري!

مەيخۆرەووە كان دەوهرن و ساز دەين كۆري

مەيگير وەرە با دەفري شەراب هەلچۆري

دەيزاني خودا رۆزي بەري مەيخۆرين

تيكي مەدە! زانستي خودا ناگۆري

وہبزانہ جیہان بہ ئارہزووی توّ دە گەرئ
ئەم چەرخ و خولەئى ھەمووی بە فوووی توّ دە گەرئ
وہبزانہ کە سەد سالی ژبای، پاشان چی؟
مەرگیگە لەسەر رینگە لە دووی توّ دە گەرئ

ھەر شەو بوو لە مەبخانە دەھات ئاوازی
خۆشی لە کەسیک لە ئیمە مەئ دەخوازی
بۆ مات و کزی؟ گەلیکی وەک توّ گەردوون
کردوونی بەتۆز و خۆلی سەر ریبازی

ههركهس كه دهسى به تيكه نانئ برهسى

لاكۆخى ههبي، شهوانه تييدا وهحهسى

چهند خۆشه ژيانى وا چ ئازاده بهدل

بو خۆى بى، نه ئاغابى، نه بهردهستى كهسى

بروات كه به دنيايه لهته كما به دهمى

بروانه له گۆرسان و رامينه كهمى

ميرووله كه كيشهوهى دهكهن لير و لهوى

ههريهك له دهמידايه گلى خونچه دهمى

ئەو كۆشكى ملەى دە كرد دە گەل عاسمانى
شاهانى دە كه وتەوہ لە دەرك و بانى
ديتم پەپوو سيمانەيە لىى دە خوینى:
كوا بگرە و بەردە؟ بەزم و رەزمت كوانى؟

بۆم بان كەنە مە يگيرە كە با مەى بينى
پيرى چلە كيش بادەيە خوى بنوينى
سەرخوشى بنالينى لە نيوەى شەودا
سەد نووتى رىا بازى مەرومۆچ دينى

كاتى له زهوى وهنه وشه سه ر دهردىنى

سروه دهمنى خونچه ماچ بكا و رايژىنى

چهند خوشه له گهل خونچه دهمنى رايبوئىرى

تۆ تۆبه شكىن و ئه و دلت نه شكىنى

هۆشم كه هه بى خه فته دلم دهردىنى

سه رخۆش كه ده بىم هۆش له سه رم نامىنى

كاتى كه نه زۆر مه ست و نه زۆر وشيارم

گيانم به فىداى ئه و ده مه، دنيا دىنى

لاويچي له مهی سهد دل و سهد دين ديني

هر تاقه قومیک مهمله که تی چین ديني

چی خوشه له سهر زهوی، وه کوو مهی نابی

تالیکه هه زار گیانی شیرین ديني

سهرخوش دلی نایه پیاله یه ک بشکیني

هر توژی له بار و ریک و پیک بنویني

خوئه و هه موو لاشه ناسک و لاو چاکه

بۆچ ریکی ئه خا و له داخی کی ئه پیرزیني؟!

دنیا وه کوو خۆیه تی و مرۆ نامیئی

تۆ تۆزی ئەویش هەر وه کوو سۆزی و دویئی

ئیمهش که نه هاتبووین وه کوو خۆی وابوو

لێشی دەر ئەچین که مایه سی ناهییئی

چاوجوانه به یانه و که له شیر ده خویئی

بانگیکی له مه یگیر بکه با مه ی بیئی

داخۆ شنه بای به یان، خوناو که ی باران

که ی بیئی له سه ر گۆره که مان برژیئی

دیم گۆزه که ریک قوری ده شیللا دوینئی

دهنگیکم نه بیست باوکه کوری نه دوینئی

رۆلهم به زهیت به بابی خۆتدا نایه؟

مه مشیله به قهو به هیمنی پیم لی نی!

چاوم که به گریانه وه بوو، یار تاوئ

ده پروانی له ئەشکی من به گوشه ی چاوئ

به م چاکه په له نیازی گه ییشتم که ده لی

تۆ چاکه بکه و بیبه ده ئاوی هاوئ

مه یگیر له مه بروانه به سیله ی چاوی
را بردوو، نه هاتوو، له سهرت دهر باوی
تا که ی خه می زوو کوچ ده که م و دیر هاتم؟
مه ی تیکه وه خوین درهنگ و زووی پی ناوی

شه و فینک و دهر سهوز و وهها مانگه شهوی
با بخوینه وه کوا هه لیکی دی هه لده که وی؟
مانگ هه ر دی، به هار دپته وه، ته نیا ئیمه یین
ده مرین و ده بینه گیا و گل لیر و له وی

پرسیم و نواریم و گهرام لیر و لهوی

هیچ به لگه نه بوو ته می گومانم بره وی

ناژین به خه یالی ئه و به هاره ی نایه

تا ماوه ژیان باده له ده سمان نه که وی

چوو کیک له که لاهه یه ک له بهر لابی

ده یکو لی به دندوو کی، سه ری پاشایی

پییم و ابوو ده لی: بمگره گهر ده توانی

به و که لله یه سویند ئه خویم له ده ستت نایی

چوارینه‌کانی
بابا هزاری موکوریان !

له لامي، گيان په پوولیکه له رووتا

نه گهر ليم دوور ده بی دل دی به دووتا

له نيزيکي و له دووريت خاکه سارم

ئيشر يا دل نيه يان گيانه سووتا

دل م دهيزاني راده بري به سه رما

به ربي کرد دوا هه ناسيکي له به رما

به چاوم ئاورشيني ريگه تم کرد

گيان دهر که و ته پيشواز و له دهر ما

هرووژمیان کرده دل تپی مزۆلت

به خوین پاراو کرا جی ژوانی چۆلت

دهسی دل بگره خوینرپیژی ههتا کهی؟

به زیکت بی به دلداری کلۆلت

له تینی کولمه کهت جهرگ و دلّم سووت

له تاوی چاوی جادووت بوومه هارووت

به ههشت و کهوسهر و ههنگوین و شیرى

به شاباشی دلۆپیک ئاره قی رووت

دلى شىتەم وەھا گرتى گرۇ پىت

لە تاوان پىي دەتاوان بەردى بەرپىت

چ ژىن سەختەم، چ دل سەختى گولى من

كزەي دل وەك كزەي با دىتە بەر گوپت

بە چاوى تۆ دلى ژار و گرفتار

بەدل مەرگى دەوى رۆژى ھەزار جار

لە رېي ئەم جوانىت تۆزىك بەزەت بىي

ھەژارى تۆم لە مردن مەمكە رزگار

له تاریکایی پرچت بی سهره ودهر

دلم گئیز و هوره چه شنی سکه ندهر

به لام ئاوی زیان لاجانگی تویه

به لام ره شماری بسکت بوونه له مپهر

به ژن شوپ و کهزی شوپ و خه زیم شوپ

سهره و شوپرم ده کهن سهر شوپ به ره و گوپ

هه ژار و خوار و لهش بیمار و دلدار

دهبا وام لی بی مافی خومه هه ی گوپ!

شەۋە دىنا ۋە كوۋ خالت سىياپۇش

ۋەرە با دەردەدل بىكرين فەرامۇش

دەسم دەستۆكە با بتگرمة باۋەش

ئەگەر مردم لە خوشيان، چاۋى تۆ خوش

بە سەرگەردانى ژىر گەردانەكەت بىم

بەلا گەردانى بالا جوانەكەت بىم

ئەۋا تۆم دى لە سەر كوشتەت دەكەى شين

بە گۆرى چاۋە پىر گىرانەكەت بىم

دەمی کۆچ بارەگەت ناچی لە یادم

دەبی وە ک کوشتمت بشپرسی دادم

«کە بارگەت بۆ هەوار تیکنا دلی من

شکا ئەستووندەکی تاولی مرادم»

دەپرسی چۆنە چیژەهی خەم دەچیژم؟

لەبەرچی دەرد و زووخواو هەلدەرێژم؟

بژانگی تۆ دلی کردوومە بیژنگ

کول و خوینی ئەوینی دادەبیژم

له گواره‌ی پر پهره‌نگ دل پر پهره‌نگم

چه‌ماوی به‌ژن و بالای شوخ و شه‌نگم

له‌سه‌ر سینگی سپیت چاوم سپی بوون

له تاوی زهرده لیموت زهرده ره‌نگم

له قه‌ندی لیوی تویه ژینی تالم

له سووری کولمه‌ته به‌خوین شه‌لالم

له دوو مه‌مکی خرت بیرم بلاوه

کولاو و کۆله‌واری سیوی کالم

به دل گیروده به و پرچی به چینم

رەش و ئالۆزه وه ک ئەو بهخت و ژینم

دلت گرتم خه یالی خۆت تیا دی

خهوت بردم که له ودا تۆ ده بینم

وه ره ئەه بهندی جه رگ و ماکی ژینم

وه ره هه توانی گش دهر د و برینم

شهوی رهش رۆژی روونی بهختی من بوو

که له ودا تۆ نزیککی خۆم ده بینم

گراوی داوی خاوی سهر بر اوم

کوزاوی چاوی مهستی نیوه خاوم

له تیشکی روومهتت سهرده هه ناسهم

کز و بی تینی ئه و به ژنی زراوم

جگهر لهت-لهت به ئه برۆی تازه ساوم

له پت سووره له خویناوی پزاوم

خه یالم په رته بنۆ خر خالی قۆلت

زهری له رزانه کهت بردی زراوم

چ خوشه پاشی ئەم تۆرانه سازان

چ شیرینه وتەهێ راز و نیازان

بەسم بێ جەزەبەهێ شەوگاری دووریت

پتر مەیهەنجنە جەرگم بە نازان

شەووە ئەستێرە بەزریوەن لە سەرمان

لە مانگی رووت هەناسەم بۆتە خەرمان

تکەهێ ئاونگی کولمت تەر دەکا لێو

گەزۆ باری لە گەرمان و لە شەرمان

پلاری تۆن که دل چرزاوه ئەمشه و

جخاری تۆن که خۆین پرزاوه ئەمشه و

مزه م چی بوو له چاوی مامزی مهست؟

که جهرگم بۆ مهزه ی پرزاوه ئەمشه و

له چهشنی ئاگرن کولمی گهشی تۆ

له مار چهسته م ترن پرچی رهشی تۆ

بلیم وه ک چی ده چی؟ هه ر گول ده زانم

له گول ناسکتره ناسک لهشی تۆ

دلم تەنگە ۋە کوو خونچەى دەمى تۆ

سەرم گىژە لە گىژى پەرچەمى تۆ

دل و گيان و ژيانم دا بە ماچىك

وتت پىك نايە زۆرى من كەمى تۆ

ژيانم چوو، ھەزار و دەستەو ئەژنۆ

چلۆن روويداۋە دەست و گەردنى تۆ

ژيانى دوایەشم بۆ تۆ خودای شەو

بەرەو رۆ خوش مەرۆ تۆزىك لەسەر خۆ

له لیوت زامی جهرگم پر نمهک بوو

له سیوت خهم له ناو سینهم که لهک بوو

له سایه ی گهردنی تو بام وچانی

له ئه ولاش داری تووبام ناگهرهک بوو

له دهست ئه و چاوه مهستهت نیمه چاره

له ناخیم راده کهن دهر د و په ژاره

له کیلی گۆره کهم یاران بنووسن

کوژاوی گهردنی کیله و هه ژاره

گولی باخان له شهرمی کولمه سووره

له رووی ئه و په لکی گول ئه ستوره، زوره

گوتم مردم نه گهیمه ماچی، فه رمووی

هه ژار بمبووره! دووره ئه و سنووره

هه تا مردن له دلدا سینه ماکه

دلت چهند چاکه دلداریت چ پاکه

له تاریکایی دۆستی دهست له ناو دهست

که تیشکی دا چراکه بوومه کاکه!

زمان بۆ پەسنی ئەو لیو ئالە لالە

گلیتەم تانە داری دانە خالە

بە پیری چووم بەرەو پیری منالی

دلی بێردووم کچۆلیک چار دەسالە

لە گەل تۆدا کەسیکی دەمدەمانە

چ کاریکی بە خوشی پاش نەمانە؟

مە ی و کەوسەر لە گوشە ی لیوی ئالە

بەدەشتی خوش لە شیوی ناو مەمانە

ددان مرواریه و ههریه ک لهوانه

له نرخا گهنجی قاروون ناتهوانه

له سووچی لیوه کهت خالیک دیاره

له گهنجت بیچوه زهنگی پاسهوانه

به گریهه پیکه نی خهندهت به شینه

دهلیی پاش گریه نورهی پیکه نینه

دلت گهر سه دیه کی سینگت نه رم با

نه رم بووی ئیسته بو ماچیک له سیننه

شهوہ لہو سہوزہزارہ لہو دہم ئاوه

مہ کوی خہم لاجووه دہمکول چماوہ؟

مہ کہ و لاجو و دہمانبینن بیانوون

بہ یانہ و دہم بنی دہم، دہم نہماوہ

بہ داوی کہزیه کہت دل دالہقاوہ

بژۆلت ریژہ نیژہی تی چہقاوہ

وچانیک لیوی قہندم پی بہخشہ

جگہر بیرژاوه گہر پیت خوْشہ قاوہ

وهره تاویکه گولزارت نه دیوه

له تاوت خونچه سینهی دادریوه

وهنه وشه دوور له بالات خوی دههش نا

هه لاله زهرده، نیرگزره ننگ په یوه

دهبی به کوی بگهی هیشتا نه گه یوی؟

له روخسارا به هه شتی، روژی، هه یوی

هه زاران داود و دهنگی زه مووری

ده بهر لیوت مرن کاتی ده په یوی

کش و ماته جیهان له ژوانی له نوئ

گه لاویژ بۆمه ده روانی له سههه سوئ

چریکهی بولبولیک دی وا ده زانم

چیپه ی ماچی من و تۆی هاته بهر گوئ

زهردی لیمۆ

چاره رهش بووم و له رپی خالی رهشا بیچاره مام
دهک چ گیان سه ختم که من تا ئیسته ههر لهو باره مام
«من له گهل مه جنوونی هاوری بووم له رپی شیتی و ئه وین
ئهو گهیی به نیاز و من ههر بیدل و ئاواره مام»^۱
بۆ هرووژمم کهوته کار شیریی برۆ و تیری مزۆل
کون-کونی دل دوور له ههژمار و جهرگ سه د پاره مام
گول به دهن ئه مپرۆ له گولزارا گولی پشکووتبوو
گول ده پشکووتن له دم، سه رسامی ئه و گولزاره مام
بولبولی له دیاری گول درکی له قاچی را ده چوو
من به دلما چوو له سهیری ئه و گولی بی خاره مام
شه ورهشی پرچت دلی ساوامی وا دیوانه کرد
ههر له مندالیمه وه به و تاره وه په تیاره مام
پیم دهلی رهنگ زهردی وه ک لیمۆی ههژاری، من وتم
رهنگ نه ماوی ئه و نه مامی به ژنی لیمۆ داره مام

ژوانیک

یاره جوانه کهم
خونچیلانه کهم
سه ر کولمی گه شت
خوا داویه به شت
به قژی زیرینت
به چاوی شینت
زه رد و بی تینم
خهریکی شینم
زانیت ده مردم
رزگارت کردم

گوله‌ی شوخ و شهنک
دلگوشای دهم تنک
بره و بهری گول
گشت نیازی دل
به لیوی نالت
به دانه‌ی خالت
شه تلی خویناوم
تانه له چاوم
به و به ژنی باریک
له ژیانی تاریک

قەدرى دلانىڭ
مانىڭى گولانىڭ

ئەوينىدارى تۆم
برىنىدارى تۆم

ھەزارى كلۆل
وھك دارى كرمۆل

خەمبار و سەرشۆر
بۆگۆر چاۋەنۆر

جوانىكى وھك تۆ
گيانىكى وھك تۆ

تۆى وا نەرم و نۆل
تۆى وا خىروخۆل

ئەۋىش وا بەشەو
بكا بەجى خەو

بەو شەۋە خۆشە
دل بۆى پەرۆشە!

ئەمشەو وەدىارە
جەنگەى بەھارە

چاۋ جوان دەمىكە
زامم گەلىكە

منىكى بى ھەل
پىر و ددان كەل

كز و بىمارم
والە سەر بارم

كەى بىرم دەبرد
سەد لاو بۆت دەمرد

تۆى شلك و ناسك
تۆى سل وھك ئاسك

وھك تۆ نازدارىك
ھامىزم جارىك

لەو تارىكايە
ھەتا ھەتايە

زىندوو بىومەو

تى ھەلچومەو

لە ناو باو ھەشم

ئەستىزەي گەشم

لە دل چەسپاندم

لە روو تاراندم

لېسوى بەبارم

گۆنەي نزارم

پاوانى سىنە

لېمۇ كۆشىنە

خۇشىم دى شەويك

لېم بوو بە خەويك

گلار بوونەو

بىدار بوونەو

بە سىلە چاويك

و ھەك تازە لاويك

ئەمە تۆي ئەمشۇ

دېتم لە ئاسۇ

ئەو سىنەي نەرمەت

تارمايى شەرمەت

دەخشىن لە لېتوت

لە كولمى سىتوت

لە بناغى ساواي

بەنجەم سەرگەرمى

ئۆخەي وا دىسان

ئەويش بو ژيان

ھەتا بو ژېر گل

باخوازم بە دل

پرز و ژمارهی چوارینه‌کان به تهرتیبی بیت و وشهی سهردنیان

ژماره	لاپه‌په	بالی به‌کهم	پرز
۵۷	۲۹	ئاخ خۆزگه له مردنا به مهی شو‌راوم	۱
۲۷	۱۴	ئای خۆزگه ببایه جیگه بۆ سانه‌وه‌یه‌ک	۲
۲۰۸	۱۰۴	ئۆخه‌ی که نه‌ما باوی خه‌یالی خالی	۳
۸۵	۴۳	ئه‌ستیره و مانگ و رۆژ له عاسمانانن	۴
۷۶	۳۸	ئه‌ستیره هه‌مووی ئه‌گهر درشت و وردن	۵
۱۳۳	۶۷	ئهم باده‌یه گیانه چۆته لاشه‌ی پیاله	۶
۱۵۸	۷۹	ئهم بوون و ژیانه‌ی هه‌یه چۆن روویداوه؟	۷
۵۰	۲۵	ئهم پیاله وتی که هاته سهر لیوانم	۸
۶۵	۳۳	ئهم جاره په‌لاسی شهرم و دین پاره ده‌کهم	۹
۲۲۹	۱۱۵	ئهم خه‌لکه له کارگای خودا دپته ده‌ری	۱۰
۳۱	۱۶	ئهم ژینه که رابری، چ شیرین و چ ئال	۱۱
۱۶۶	۸۳	ئهم کۆنه سه‌را و په‌رده که دنیای ناوه	۱۲
۱۲۵	۶۳	ئهم گۆزه که جی ئاوی کریکاریکه	۱۳
۱۹	۱۰	ئهم گۆزه وه‌کوو من بووه: دلدار و هه‌ژار	۱۴
۱۸۵	۹۳	ئهم هاتن و چوونی ئیمه چی له دوایه؟	۱۵
۲۲۵	۱۱۳	ئهو جوانه که خۆم ده‌لیم به ته‌نیا جارێ	۱۶
۱۸	۹	ئهو خوابه که گه‌ردوون و زه‌وی به‌ریا کرد	۱۷
۵	۳	ئهو رۆژه خودا سانی گیانی رانا	۱۸

رەزى	بەلى بەكەم	لاپەرە	زىمارە
۱۹	ئەو رۆزە كە مردووم و لە دنيا نابم	۱۷	۳۳
۲۰	ئەو كۆشكى ملەى دە كەل دە گەل عاسمانى	۱۱۹	۲۳۷
۲۱	ئەى تە كىە نشىن شىخى بە سۆرە و تۆرە	۵۳	۱۰۶
۲۲	ئەى خىوابە چ بى وە فایە ئەم دنيايە	۹۳	۱۸۶
۲۳	ئەى خىوابە لە كارت سەرى زانا گىزە	۵۷	۱۱۳
۲۴	ئەى شووشە بنازم بە دلى خاوينت	۷	۱۴
۲۵	بارانە دلۆپىكى رزا دە رىاوە	۸۶	۱۷۲
۲۶	باش رىگە ئە چووم ياخۇ گلابىم رابرد	۸	۱۶
۲۷	با ھەستەم و چاومەست و مەيىكى جوور كەم	۳۲	۶۴
۲۸	بايى مەبە بە زىان و كەمى پامىنە	۷۸	۱۵۵
۲۹	بروات كە بە دنيايە لە تە كەم بە دەمى	۱۱۸	۲۳۶
۳۰	بشبووبى وە فاق، ئىستە وە جاخى كوپرە	۵۶	۱۱۱
۳۱	بۇ ئاوى شەوى گۆزە شكايىك لامە	۶۷	۱۳۴
۳۲	بۇ بىرى بە ھەشت و ئاگرى كەوتىە چال	۱۶	۳۲
۳۳	بۇ دەردى دەروون و كولى دل مەى چاكە	۶۰	۱۱۹
۳۴	بۇ زانى دلان ھەر مەبە دەرمانى بى	۱۱۱	۲۲۲
۳۵	بۇ گۆزە كرىن دە چوومە لاي گۆزە كەرىك	۱۴	۲۸
۳۶	بۇم بان كەنە مەيگىرە كە با مەى بىنى	۱۱۹	۲۳۸
۳۷	بۇ ھاتمە سەرزەوى و لە بەرچى چوونم؟	۲۷	۵۴
۳۸	بوولئە كە ھات، مە پرسە كەنگىى سالا	۶۶	۱۳۱

زماره	لایه پره	بالی په کم	ویز
۱۵۳	۷۷	به خشین له گوناه و هه له چاوپوښینه	۳۹
۵۲	۲۶	به خویندنه وه کراوه فرچک گیانم	۴۰
۲۰	۱۰	بهس گیزبه له ناو پینج و شهش و حهوت و چوار	۴۱
۴	۲	بهس هه لېخولې به دهوری پیس و پاکا	۴۲
۸۸	۴۴	به هر هی چ وده دست کهوت له بوونمان گهردوون؟	۴۳
۱۳	۷	بیرت دی عبا ی پتوه بوو چی باری لمت؟	۴۴
۱۸۷	۹۴	بیر کهم بته نه! رایه له کهت بی پویه	۴۵
۳	۲	بیستوومه به هه شتی هه یه حوری تیدا	۴۶
۱۹۹	۱۰۰	بی خه م به! زیان هه لیکه هاکا مردی	۴۷
۱۰۳	۵۲	بی دلبر و موی ته من به سهر چوون هیچه	۴۸
۱۵۶	۷۸	بیته وده یه بهس له سهر مه خو بنوینه	۴۹
۱	۱	بیته وده یه بیر و خه م، دلت خوش که برا	۵۰
۴۶	۲۳	پاک هاتمه سهر زهوی و ده روم، ناپاکم	۵۱
۹۳	۴۷	پرسی له مراوی ماسیه ک لا برزاو	۵۲
۲۴۹	۱۲۵	پرسیم و نواریم و گهرام لیر و لهوی	۵۳
۲۱۰	۱۰۵	پرژاندی هور له دهشت و دهر بارانی	۵۴
۱۹۱	۹۶	پشکو تووه گول چ دیمه نی شهنگی هه یه	۵۵
۱۵۱	۷۶	په نجه ی گولی روومه ت گوله کهم گولچینه	۵۶
۲۲	۱۱	په نذیکی مناله کهت بده مامه ی پیر	۵۷
۸۳	۴۲	پیاوانی به زبیری و هونه ران دلخوشن	۵۸

ریمز	بالی یہ کم	لاہرہ	ژمارہ
۵۹	پیرم و نھوہ تھی لہ بیرمہ ژینم تالہ	۶۵	۱۲۹
۶۰	پیشی من و توش رۆژ و شہویک بوون کاکہ!	۶۱	۱۲۱
۶۱	پیک نایہ ہمتا سہر لہ جیہانا گیر بوون	۴۳	۸۶
۶۲	تا باغی گولی بہخت و جوانیت لہ بہرہ	۵۴	۱۰۸
۶۳	تا ہدل ہہ بہ دلخوش بہ! ژیان رادہ بری	۱۱۳	۲۲۶
۶۴	تازم کہ بہ کہونہ مہی، جیہانیش کہونہ	۷۵	۱۴۹
۶۵	تاکہنگی خہریکی پینج و چواران مہ یگیر	۱۲	۲۴
۶۶	تای ماشہری ژین بہ بی وچان ہلدہ کری	۱۱۴	۲۲۷
۶۷	تیریز کہ بہ رۆژ و پیل بہ دہریا دریا	۳	۶
۶۸	جار - جارہ پنا بہ مہی دہبہم، ناچارم	۲۰	۴۰
۶۹	جاریکی بہ مہستی عہرہ بیکی پیخواس	۱۳	۲۶
۷۰	جوانی بہ پہلہ و بہین نہوہستان رۆبی	۱۰۹	۲۱۷
۷۱	چاوبہستی فہلہک دہستی بریم کویرانہ	۷۲	۱۴۳
۷۲	چاوجوان دہ مہرۆ تیری دلم بتینم	۲۸	۵۶
۷۳	چاوجوان نەدہمی خہوہ دہ ہلبینہ سہری	۱۱۵	۲۳۰
۷۴	چاوجوان و ہرہ لام، بہ خہم بلئی بہو لاوہ	۸۲	۱۶۳
۷۵	چاوجوانہ بہیانہ و کہلہ شیر دہ خوینی	۱۲۲	۲۴۴
۷۶	چاوم کہ بہ گریانہوہ بوو، یار تاوی	۱۲۳	۲۴۶
۷۷	چاوم لہ لکی ہومیدہ بۆم دانایہ	۹۱	۱۸۲
۷۸	چاومہستہ دہ ہہستہ بیرہ لام خونچہ گولم	۲۴	۴۷

پښ	بالی په کم	لاپه	ژماره
۷۹	چ کراوه بهرې؟ نه تو هه لیدنی نه من	۴۲	۸۴
۸۰	چم بیستوو لهم جیهانه یان چم دیوه	۹۰	۱۸۰
۸۱	چم داوه له کفر و چم له دین؟ من ژیرم	۲۱	۴۱
۸۲	چون توبه له مهی ده که هی هه تا مهی مایی	۱۱۰	۲۱۹
۸۳	چوو کیک له که لاهه یه ک له بهر لابی	۱۲۵	۲۵۰
۸۴	چپته له گهل نم جیهانه که وتوو به مله؟	۶۴	۱۲۸
۸۵	حه یغم له دلې دې که به بی سوو تمانه	۷۳	۱۴۵
۸۶	خاکې که له ژیر پی و پلی شوانانه	۷۳	۱۴۶
۸۷	خشت پیژی هه تا که نگې به سهر دهریاوه	۸۷	۱۷۳
۸۸	خوا داوی نه ناوه داوی نهو با نادم	۳۱	۶۲
۸۹	خوا دهر دی که داناهه دهواشی دانان	۳۷	۷۴
۹۰	خوینتالت نهوی؟ نیسکی گرانته گهره که؟	۶۱	۱۲۲
۹۱	خوینتاله خهم و دوژمنه خوئی لی لاده	۵۲	۱۰۴
۹۲	خوینتالی مه لا به ریش و په شم و جبهوه	۸۷	۱۷۴
۹۳	خو دووره کتیب بگره که مهی منداله	۶۵	۱۳۰
۹۴	خوز گهم به که سې نیشان و ناویکی نه بوو	۴۹	۹۸
۹۵	خولا مده دهی باده که با بی مه یگتیر	۱۳	۲۵
۹۶	خولی له شه کم به تایبه تی خر که نهوه	۹۰	۱۷۹
۹۷	خوو بهس بده خهو که هوش و بیرت پتهوه	۸۸	۱۷۵
۹۸	خهم بڑچی له سهر بوون و نه بوون داده گری؟	۱۰۲	۲۰۴

ردیف	لایحه	موضوع	شماره
۹۹	۱۵	خو بهسیه بهیانه ههسته چاو کالی شه پال	۳۰
۱۰۰	۵۱	خه بیام که سهرت گهرمه به مهی دلخوش به!	۱۰۲
۱۰۱	۳۵	داخم ئەوی دێر هات و ئەوی کهوناران	۷۰
۱۰۲	۴۴	داخم گهلی یار و خوشهویستان مردوون	۸۷
۱۰۳	۱۱۲	دلبر که بمانداتی مه ییک و ماچی	۲۲۴
۱۰۴	۷۲	دلتهنگی مهرگ نابی ئەوی لیزانه	۱۴۴
۱۰۵	۴۵	دلتهنگی هه بی، ده بی به مهی زهنگی بهرین	۹۰
۱۰۶	۱۱۶	دلخوشی ده دا مهی و دلی خه م ده بری	۲۳۱
۱۰۷	۲۰	دلدار ی چ یاره؟ فیزه سه و دای کردم	۳۹
۱۰۸	۶۳	دنیا به ده سی دهسته کهر و گاییکه	۱۲۶
۱۰۹	۱۲۲	دنیا وه کوو خو به تی و مرۆ نامینی	۲۴۳
۱۱۰	۸۳	دنیا به خه یالی خو له توربین ناوه	۱۶۵
۱۱۱	۹۶	دنیا به له کهو ده! بیگونا هیک ی نییه	۱۹۲
۱۱۲	۹۵	دوستیکی به راستی خه مره و پیمان به مه	۱۹۰
۱۱۳	۷۰	دوو رووی به سه، روو ده که مه مه یخانه	۱۴۰
۱۱۴	۸۸	دهرد و خه می من که هیشه نه بر او ته وه	۱۷۶
۱۱۵	۵۵	ده رویش وه ره ئەم حا و حوهت بی خیره	۱۱۰
۱۱۶	۴۹	ده رویشیه که مان کیسه یه کی بی بن بوو	۹۷
۱۱۷	۱۰۸	دهستم که برۆبایه خودا ناسایی	۲۱۶
۱۱۸	۲۳	دهسکاری خودایه خو م و ئاکاریشم	۴۵

ردیف	لاپەرە	بالی بەگەم	پەيز
۵۸	۲۹	دەمبىنى كە خەمبار و كز و دامام	۱۱۹
۹۲	۴۶	دەنگ بېژ و كچىك و گۆشە يەك پەيدا كەين	۱۲۰
۱۶۲	۸۱	دېم پىرى لە ميخانە سەرى دەخولاولە	۱۲۱
۲۴۵	۱۲۳	دېم گۆزە كەرىك قورى دەشتىلا دوپنى	۱۲۲
۲۱۲	۱۰۶	رابد تەمەنم ھەموو بە نافەرمانى	۱۲۳
۲۹	۱۵	رابدېرە بە سەربەرزى بە نان و ئاويك	۱۲۴
۲۰۵	۱۰۳	رابدېرە دلت خۆش كە چما خەم لەبەرى	۱۲۵
۱۱۸	۵۹	رەستت دەوى كاكە؟ لىم بېيسى چاكە	۱۲۶
۱۲۴	۶۲	رەمان و كزى بەسە ھەرە مەى تىكە	۱۲۷
۲۱۳	۱۰۷	رۆزى و تەمەنت پتر بكەى ناتوانى	۱۲۸
۱۷	۹	رۆزگارى مرو تيا زىابوو رابد	۱۲۹
۴۲	۲۱	رۆزگورەيە، چۆن بە تۆپە قور ھەيشىرم	۱۳۰
۱۶۱	۸۱	رۆيىن و زەمان پەشتىو و ئالوزاوە	۱۳۱
۱۰	۵	رېم كەوتە گولستانە ھە لای بولبولى مەست	۱۳۲
۲۲۸	۱۱۴	زانا لە جىھان كەستىكە خەم دانەگرى	۱۳۳
۲۱۴	۱۰۷	زانپوتە لە ھەوت و چوارە ھاتى كە بووى	۱۳۴
۱۳۹	۷۰	زستانە ھەتا روو دەكەمە مەپخانە	۱۳۵
۲۰۶	۱۰۳	زستانى زىانە واقەلى مەرگە قرى	۱۳۶
۸۰	۴۰	زور كەس ھەيە ھەر دەويژن و نايپيژن	۱۳۷
۶۹	۳۵	زور كۆلكە مەلا و شىخ ھەيە رى دەگرن لىم	۱۳۸

رېښ	بالی به کم	لاټ:په	ژماره
۱۳۹	زوری وه کوو مهی قهزا و قهدهر چاند و دروون	۴۵	۸۹
۱۴۰	زېر گهرچی نه سهرمه یانی پیاوی ژیره	۵۵	۱۰۹
۱۴۱	ژیانت چیه؟ تا چووک و شلی، شاگردی	۹۹	۱۹۷
۱۴۲	سهرخوش به به مهی، له سهر دهراویزه که سهر	۱۱	۲۱
۱۴۳	سهرخوش دلی نایه پیاله یه ک بشکینئ	۱۲۱	۲۴۲
۱۴۴	سهر کونه که ران ده لئین که مهستی بادهم	۳۱	۶۱
۱۴۵	شادی له مراهیه، پنجی خهم خۆمانین	۴۶	۹۱
۱۴۶	شووشه ی مهیه که ت بوچی رژاندم خواجه	۹۲	۱۸۴
۱۴۷	شهو فینک و دهر سهوز و وهها مانگه شهوئ	۱۲۴	۲۴۸
۱۴۸	شیخ ویستی له دهردی یار و مهی چا بمهوه	۸۹	۱۷۸
۱۴۹	شیخی به ژنی خرابی گوت بی شهرمی	۱۰۵	۲۰۹
۱۵۰	فهرمووته عهزایم ههیه ترسوو لی بی	۱۱۲	۲۲۳
۱۵۱	کاتی له زهوی وه نهوشه سهر دهر دینئ	۱۲۰	۲۳۹
۱۵۲	کاروانه ژیان، گهره ک به لهز بیم راکه م	۳۲	۶۳
۱۵۳	کوا مهی؟ برهوی خهم و خه یال و خه وه که م	۳۳	۶۶
۱۵۴	کئی تا سبه دلنیا به بو مان و نه مان	۳۷	۷۳
۱۵۵	کئی رۆژی بهرئ قوری منی شیلاره؟	۸۲	۱۶۴
۱۵۶	کئی رهنجی ژیان نه کیشئ نازابه کوره	۵۶	۱۱۲
۱۵۷	گاییکه له عاسمان و ناوی کویه	۹۵	۱۸۹
۱۵۸	گریا گولئ بو گولاو سهر ناگر نریا	۴	۷

ردیف	بالی به کم	لاپهړه	ژماره
۱۵۹	ګول یاخه ده کاتهوه بهرانبه ر به شنه	۷۴	۱۴۸
۱۶۰	ګوړخانه نشینان که له بن سهرپوشن	۴۱	۸۱
۱۶۱	ګوړه لکه نی من له هیچ و پوچ دلخوشن	۴۱	۸۲
۱۶۲	ګوړنیک له دهسم شکابوو، نهو گریا بوم	۳۰	۵۹
۱۶۳	ګویا له بههشت مشه ی فشه و خورا که	۶۰	۱۲۰
۱۶۴	ګویا له جهه نده من نهویندار و مهست	۵	۹
۱۶۵	ګهردوون بهدزی دوتنی له لام درکانی	۱۰۶	۲۱۱
۱۶۶	ګهردوون چته؟ کی بی فپه ر پروت لی ناوه	۸۵	۱۷۰
۱۶۷	ګهردوون که به زانیاری بکړدا کاری	۱۰۱	۲۰۱
۱۶۸	ګهردوون که گهرا دژی نیازی من و تو	۴۸	۹۵
۱۶۹	ګهردوون له سهریدایه خه یالی بومان	۳۶	۷۲
۱۷۰	ګهردوون مه یه که ی مهرگه، جیهان مه یخانه	۶۹	۱۳۷
۱۷۱	ګهردوون وه کوو دیو بهراوه ژوون ناکاری	۱۰۰	۲۰۰
۱۷۲	ګهردوون وه کوو منداله له بهر بیکاری	۱۰۱	۲۰۱
۱۷۳	ګهردوونی چه ویل هر به چه پی سووراوه	۸۰	۱۶۰
۱۷۴	که نجت دهوی ره نجی دهوی وا هات، وا چوو	۵۱	۱۰۱
۱۷۵	کیا شیبی به هاران هر هتی خونچه وه بی	۱۱۱	۲۲۱
۱۷۶	کیاسی منه مهی که بی نهوم، بی گیانم	۲۷	۵۳
۱۷۷	گیراوه فورم خرامه قالب، خشتم	۱۸	۳۶
۱۷۸	گیزه، له سهالات و گلوی بهختی رهشت	۶	۱۱

رېز	بالی يه کم	لاپهړه	ژماره
۱۷۹	لاويچي له مهی سهد دل و سهد دين دينی	۱۲۱	۲۴۱
۱۸۰	لش ناسک و لاوچاکي وها هن کچ و کور	۱۲	۲۳
۱۸۱	لهم بيره که چين نهيني پستي پرده	۵۳	۱۰۵
۱۸۲	لهم بي خبهري خومه که ساس و ماتم	۱۷	۳۴
۱۸۳	لهم جهغزه که شويني هات وچوي هه مووانه	۷۴	۱۴۷
۱۸۴	لهم خانه دوو درگانه که پيت تي ناوه	۸۵	۱۶۹
۱۸۵	لهم ريگه دريژموه که مهرگي ناوه	۸۴	۱۶۷
۱۸۶	لهم هاتنه بيهوده يه بيرم شاشه	۵۷	۱۱۴
۱۸۷	له نويني گلا په کوو که نوستوو زورن	۳۹	۷۷
۱۸۸	لهو کوشک و سهرایه دا که جهم جامي گرت	۴	۸
۱۸۹	ليم بوته مه تل به هه شته جيگه ي حوره	۵۴	۱۰۷
۱۹۰	مانگي ره مه زان نزيکه پيمان نيژن	۴۰	۷۹
۱۹۱	مردن چيه؟ کهس تي نه گه يي تا ويستا	۱	۲
۱۹۲	مردووي بهره مه يخانه روحی تيدايه	۹۱	۱۸۱
۱۹۳	مه روانه په شيو و ليو به بارم، نه که مم	۲۴	۴۸
۱۹۴	مه ي بيره وهری چاخی جوانی خومه	۶۸	۱۳۵
۱۹۵	مه ي تيکه وه خو درفته؛ ها کا مردی	۹۹	۱۹۸
۱۹۶	مه ي تيکه هه رایه پيم ده لين بي دينه	۷۶	۱۵۲
۱۹۷	مه يخانه پرست نه بووم و تووشت کردم	۱۹	۳۸
۱۹۸	مه يخانه ده گل هه عدل و هه مدهم خو شه	۵۸	۱۱۶

ژماره	لاپهړه	بالی په کم	رېښ
۱۳۸	۶۹	مه پخوړه که نه بن کاول نه بن مه پخانه	۱۹۹
۱۹۵	۹۸	مه پخوړه وه بم به تو چی؟ تووره ی بوچی؟	۲۰۰
۲۳۲	۱۱۶	مه پخوړه وه کان ده ورن و ساز ده بن کوړی	۲۰۱
۲۱۵	۱۰۸	مه پخوړه وه نی و له نیمه هاتوو په گمه ی	۲۰۲
۵۵	۲۸	مه ی کوو په یک و گوشت و مزه و نانی گنم	۲۰۳
۳۵	۱۸	مه ی گنیر به دوو چاوه مه سته کانت مه ستم	۲۰۴
۳۷	۱۹	مه ی گنیر بگه پیم له بی مه یی مارو وتم	۲۰۵
۱۲۳	۶۲	مه ی گنیر به سهرت پردی سیرایش که له که	۲۰۶
۱۲	۶	مه ی گنیر ده و هره به خیری چاوی کالت	۲۰۷
۲۴۷	۱۲۴	مه ی گنیر له مه پروانه به سیله ی چاوی	۲۰۸
۲۱۸	۱۰۹	مه ی گنیر مه یه به رباری خه مان، مه ی بابی	۲۰۹
۱۸۳	۹۲	مه ی گنیر و هره نه م هوشه به کارم نایه	۲۱۰
۱۷۷	۸۹	مه ی گنیر و هره بوم تیکه نه وا نیوه شه وه	۲۱۱
۱۲۷	۶۴	مه ی گنیر و هره بوم تیکه دلم زور تنگه	۲۱۲
۴۳	۲۲	مه ی گنیر و هره به رمال و جبه ی ده فروشم	۲۱۳
۱۵۴	۷۷	مه ی گنیر و هره ددس مه گنیر وه مه ی بینه	۲۱۴
۱۹۶	۹۸	مه ی گنیر و هره گا زه وی له پشته، به مه چی؟	۲۱۵
۶۸	۳۴	مه ی گنیر و هره لام چ ده به سی به دناویم؟	۲۱۶
۴۴	۲۲	مه ی گنیر و هره مه ی ئال بده با بینوشم	۲۱۷
۱۹۴	۹۷	مه ی گنیر و هره مه ی بینه زه بوونی بوچی؟	۲۱۸

زماره	لاپېره	بالی په کلم	پيز
۲۰۳	۱۰۲	ناچاری نېشې باری مهرگ هه لېگری	۲۱۹
۱۵۷	۷۹	نازداره! بهاره، سهوزيه، دهم ئاوه	۲۲۰
۲۰۸	۱۰۴	نه یخوړی و نه پوښی نهدی بوچیت کوشی؟	۲۲۱
۵۱	۲۶	هاتن به دوسی خوّم نه بوو، هینایانم	۲۲۲
۶۷	۳۴	هات و چوو به بېهووده منالی و جوانم	۲۲۳
۱۵	۸	هاتوومه جیهان چم به چ کرد؟ نیگه: هیچ	۲۲۴
۹۴	۴۷	هوزان و بلیمه تان و بیر روون و پتهو	۲۲۵
۲۴۰	۱۲۰	هوښم که هه بی خهفت دلم دهر دیننی	۲۲۶
۷۱	۳۶	هو مامی ههور گهرا بهسه هه لکه ی دامان	۲۲۷
۱۸۸	۹۴	هر بینه بهره و هه لخول و هات و چو به	۲۲۸
۹۹	۵۰	هر پنجه گولیکي سوور له گولزارئ بوو	۲۲۹
۴۹	۲۵	هر چهندي بلنی به بهژن و بالا جوانم	۲۳۰
۱۵۰	۷۵	هر چیکي هه لی، بهشی له ناوا بوونه	۲۳۱
۱۴۲	۷۱	هر خاکي هه به خوڼی لهشی یارانه	۲۳۲
۱۰۰	۵۰	هر خوڼی که دیت چ زور چ توژ کالی بوو	۲۳۳
۱۶۸	۸۴	هر دهر د و کول و ژانه ژيانی ناوه	۲۳۴
۱۹۳	۹۷	هر ریه بریم گشتی هه له و لاریه	۲۳۵
۱۷۱	۸۶	هر سهوزه که تازه له دم ئاوی پرواوه	۲۳۶
۲۴۳	۱۱۷	هر شهو بوو له مه یخانه ده هات ئاوازی	۲۳۷
۱۵۹	۸۰	هر کاری ده کهم روژی بهری نووسراوه	۲۳۸

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

*The Rubāiyāt of
Omar Khayyām:
A Kurdish Translation
in Verse*

Translated by
Hazhar

Soroush Press
Tehran 1991

ههتا: ٤٠٠ ريبال